БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 183(5075)
Среда
Сентябриин
11
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Эрхим һайн шанартай үрһэ хүрэнгэ болбол элбэг баян ургаса абахын үндэһэ һуури гээшэ. Тиимэһээ колхоз бүхэн үрһэнэй фондые өөртөө хүсэд байгуулжа, ерэхэ жэлэй тарилгые сэбэр сортовой үрһөөр гүйсэд хангаха ёһотой.

...рхим шанартай үрһэ хаалга— мүнөөдэрэй шухалын шухала зорилго мүн

...талинска табанжэлэй агууехэ ...сэб болбол хүдөө ажахын талаар ...а ехэ зорилгонуудые табиһан ...йна. Орон дотороо жэл бүхэндэ ... миллион тонно орооһо таряа ...ряажа, гектар бүхэнһөө дунда жэ...гээр 12 центнер ургаса абаха ...эн зорилго хадаа манай ороной ...лхозно таряашадай, МТС ба сов...зуудай хүдэлмэрилэгшэдэй болон ...зартаряалангай органуудай бүхы ...дэлмэрилэгшэдэй нангин про...аммань болоно.

...нэ гайхамшагта зорилгые дүүр...дэ ба үлүүлэн дүүргэхэ арга-бо...жонууд дүүрэн бии байһаниинь ... бүхэндэ мэдээжэ байна. Жэл ...хэндэ 127 миллион тонно орооһо ...ряа хуряан абалга манай ороной ...ад зоной ажабайдалые бүри хү...гүн, бүри баян, бүри жаргалтай ...лгохын нэгэн ехэ нүхэсэл мүн ...лоно. Тиимэһээ үндэр баян урга... хуряажа, Сталинска табанжэлэй ...сэбөөр хараалагдаһан тэрэ гай...хамшагта зорилгые дүүргэхэ гээшэ ...нэй мүнөөдэрэй дайшалхы зо...лго мүн байһаниинь эли.

...рэхэ шэнэ жэлдэ үндэр баян ...ргаса заата-заагүй хуряан абаха ...адал хадаа манай республикын ...лхозуудай, МТС ба совхозуудай ...дото зорилгонь болоно. Энэ зо...лгые дүүргэжэ шадабал, бидэнэр ...ө ажахын талаар республикын... гээрдэнги ябадалые усадхаха ...эргэтэ шухала алхам хэжэ шада...байнабди. Иимэһээ ерэхэ жэлдэ ...бэг дэлбэг ургаса хуряан абахын ...а бэхи һууриие эрхэ бэшэ мү...нһөө эхилжэ табиха еһотойбди.

...үүлэй хэдэн жэлэй турша соо ...ай республика болбол үндэр ... ургаса хуряалгые туйлажа ша...аггүй байба. Иимэ ябадалай нэ... гол шалтагааниинь юундэ бай... гэбэл, колхоз бүхэн эрхим ша...ртай өөрынгөө үрһэгүй байдаг яба...ада байна гэхэдэ болоно. Тиимэ ...олохолоор эрхим һайн шанартай ...эн хадаа үндэр баян ургаса ...ахын эгээл гол үндэһэниинь бо...но. Шанар һайнтай, һайнаар сэ...рлэгдэһэн үрһэн гээшэ таряанай ...асые айхабтар ехээр дээшэлүүл... байһаниинь баһал мэдээжэ ...йна.

«1946—1950 онуудта СССР-эй ...дай ажахые һэргээн бодхоохо ...хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб ту... Хуули» соо иигэжэ хэлэгдэнэ: ...ороохото, ороохото-бобово, тоһо... ба бусад культурануудай тарил...е үндэр сорттой селекционно ба ...лэн абаһан нютагай һайжаруу...лдамал сортнуудаар хангаха; сор...вой районированиин түсэбэй ...оор, ороохото культурануудай та...ар ургэлжын сортовой тарилгада ...охо ябадал дүүргэхэ; шэнэ ба ...хижэ продуктивна сортнуудые ...лхэ ба нэбтэрүүлхэ».

Бүхы таряагаа эрхим һайн шанартай үрһэ хүрэнгөөр хангаха гээшэ ямар ехэ удхатай гээшэб гэжэ дээрэ хэлэгдэһэн зүйлнүүдһээ эли болоно. Тиимэ тулада ерэхэ жэлдэ билтарма баян ургаса абахын зорилгоор колхоз бүхэн сортто һайн үрһэнэй фондые түсэбэй еһоор байгуулха еһотой.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй байдалһаа хараад үзэхэдэ, манай республикын олонхи колхозууд үрһэнэй фондые ехэ лэ дутуугаар байгуулдаг байгаа. Энэ хадаа таряагаа муу хүрэнгөөр хэхэ, тарилгын түсэб хүсэд дүүргэхэгүй гэхэ мэтын гэмтэ ба үндэр баян ургаса абаха хэрэгтэ хоротой ябадалнуудые гаргадаг байһаниинь яашагүй эли болобо. Үрһэнэй талаар өөрынгөө фондые байгуулхагүй, харин «бидэндэ гүрэнһөө үрһэ хүрэнгэ үгтэхэ байха» гээд, альгаа дэлгээн һуудаг баримтанууд баһал үзэгдэдэг байба. Энэ мэтын үнэншэ бэшэ ябадалые саашадаа яабашье тэсэжэ болохогүй.

Ерэхэ жэлэй тарилгые өөһэд-өөһэдынгөө үрһэ хүрэнгөөр хэхэ байнабди гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд бүхэн, газартаряалангай хүдэлмэрилэгшэд бүхэн хатуугаар ойлгожо абаха еһотой. Альгаа дэлгээжэ хооһон һууха ябадалые огтолон зогсоохо еһотойбди. Колхоз бүхэн өөһэд-өөһэдынгөө түсэбтэ тарилгые, өөһэд-өөһэдынгөө үрһэ хүрэнгөөр хэхэ гээшэ хэнээршье эбдэгдэхэгүй хуули мүн гэжэ һайтар мэдэрхэ шухала байна.

Иимэ болохолоор, ерэхэ жэлэй тарилгые өөһэдынгөө эрхим һайн үрһөөр хангаха гээшэ колхоз бүхэнэй, аймаг бүхэнэй зорилгонь болоно. Гэхэтэй хамта, республикын олонхи колхозууд мүнөө хүртэр үрһэ хүрэнгэ хааха хүдэлмэридэ үшөө ороодүй, энэ талаар хэлэшэгүй удаан нобшо, хойрог муу ябадалые гаргажа байха юм. Иимэ байдалые дары сагаа зогсоожо, үрһэ хүрэнгэ хааха ябадалые хаа-хаанагүй колхоз бүхэндэ маша эршэмтэйгээр ябуулха саг шууд тулажа ерэһэн байна.

Үрһэ хүрэнгэ хаахадаа культура бүхэниие хараадаа абажа, культура культураарынь хаахань шухала. Мүнөө жэлдэ үрһэ хаалга хадаа таряа бэлэдхэлтэй зэргэ ябаха еһотой байһыень мартажа болохогүй. Үрһэ хаалгын түсэбые заата-заагүй дүүргэхэ еһотойбди. Хаагдаһан үрһэ хүрэнгөө нарин нягтаар сэбэрлэхэ ба эрхим һайнаар хамгаалан харууһалхань шухала. Хартаабхын талаар үрһэнэй фондые баһал хүсэд байгуулха еһотойбди.

Үрһэ хүрэнгын фондые түсэбэй еһоор байгуулжа, ерэхэ жэлэй тарилгые үрһөөр хүсэд хангаха еһотойбди. Энэ хүдэлмэриие эрхим һайнаар ябуулха гээшэ бидэнэй мүнөөдэрэй нангин зорилго болоно.

ШЭНЭ ТАБАНЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨНЭЙ ХҮСЭТЭ ТУГЫЕ ҮШӨӨ ДАЛАЙСАТАЙГААР БАДАРУУЛАЯ!

Ярославска түмэр харгын Рыбинскэ депогой ашаа шэрэлгын 1-дэхи рангын техник В. Т. Федоров гушан жэл соо поезд хүтэлжэ ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Т. Федоров (баруун талаһаа) ба машинист инструктор младша техник-лейтенант П. П. Марков гэгшэд ээлжээтэ ябалгын урда тээ паровозоо үзэжэ байнад.

А. Дитловэй фото (ТАСС-эй фотохронико).

Амжалтануудаа улам арбидхана

Сталинска табанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ хабаадаһан Судомашстрой заводой коллектив жэшээтэ һайн амжалтануудые туйлажа, ССР Союзай ой модоной ажаүйлэдбэриин Министерствын түрүү заводуудай зэргэдэ гараа.

Заводой коллективэй туйлаһан үйлэдбэриин амжалтануудые тэмдэглэжэ, ВЦСПС ба ССР Союзай ой модоной ажаүйлэдбэриин Министерство тэрээндэ дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи зэргын мүнгэн шан үгэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаһан байха юм.

Заводой хүдэлмэришэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ һарануудта туйлаһан амжалтанууддайнгаа түлөө Улаан туг абаад байхадаа, саашадаа үшөө ехэ амжалтануудые туйлахын түлөө тэмсэхэ байна.

Шудхалгын цехын эрхим стахановецууд нүхэд Баженова, Демидова, Коновалова, Третьякова гэгшэд өөһэдынгөө хүсэ шадалые ба шадабари дүршэлые гаргажа үнгэрһэн һарын үйлэдбэриин даалгабариие 250—290 процент дүүргэбэ.

Мүрысөөндэ оролсоһон мүн бусадшье цехын хүдэлмэришэд тон һайн амжалтануудые туйлажа эхилээ. Завод соогоо магтаалтай механическа цех август һарын түсэбые 110 процент дүүргээ. Энэ амжалтануудые тус цехын коллектив яагаад туйлааб гэхэдэ, түбхын түрүүндэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ шадаһан дээрэһээ туйлаа.

Түрүүшүүлэй зэргэдэ ябаһан тус цехын токарьнууд нүхэд Усов, Холгин, Радионов гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабариие ходо үлүүлэн дүүргэдэг болонхой.

Заводой коллектив болбол өөһэдынгөө туйлаһан амжалтануудые улам саашадань арбидхахын түлөө хэдэ хэдэн шухала уялгануудые дахин өөһэдтөө абаа. Кварталайнгаа түсэб үлүүлэн дүүргэхэ, гаргаһан продукциингаа шанарые һайжаруулха, үнэ сэнгыень химдаруулха, ажалай бүтээсые 10 процентээр дээшэлүүлхэ гэһэн уялгануудые абаад, тэдэнээ толотомо һайнаар дүүргэхын түлөө эгээл эршэтэй шанга хүдэлмэри эмхидхээд байна.

—Манай заводой коллектив Сталинска табанжэлэй түсэб дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон сагһаа хойшо улам эршэтэйгээр ба улам эмхитэйгээр ажалладаг боложо, үйлэдбэриин бүтээсые нилээд горьтойгоор ехэдхээ. Тэдэнэр Сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй хүндэтэ нэрэ зэргые эзэлхые үдэр бүри эрмэлзэнэд—гэжэ тус заводой партийна организациин секретарь нүхэр Басов хөөрэнэ.

Б. ДАНСОРУНОВ.

Модо урадхуулгын түрүүшүүлдэ эд бараа үгтэбэ

Онохойн модо урадхуулгын рейдын коллектив (Үдын сплавконторо) болбол һүүлэй 3 һарын туршада 8 мянган түхэригэй ажаүйлэдбэриин эд бараануудые абаһан байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор модо урадхуулгын стахановецууд салин хүлһэнэйнгөө 20 процентынь эд бараагаар абаа. Жэшээлхэдэ, стахановец нүхэр Белоконев 75 метр хлопчатобумажна бүд, костюм, оймһо ба бусад хубсаһануудые абаба. Модо урадхуулагша Киржаков—50 метр бүд, платья гэхэ мэтын зүйлнүүдтэ хүртэбэ.

Урадхуулгын хүдэлмэриин эсэс хүртэр тус коллективэйхид үшөө 16.000 түхэригэй ажаүйлэдбэриин эд бараа абаха байна.

К. СКВОРЦОВ.

Малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэе

Малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэлгэ хадаа социалистическэ малажалые хүгжөөхын түлөө тэмсэлэй эгээл шухала ба харюусалгатай зорилго мүн. Үбэлэй шэрүүн хүйтэндэ үбһэ тэжээлһээ гадна, һайнаар баригдаһан дулаан байранууд адуу мал үсхэбэрилгэдэ шиидхэхы үүргэ эзэлнэ.

Мухаршэбэрэй аймагай «Путь Ленина», «Комсомол» колхозууд зоотехническэ барилгануудые түхеэрэхэ хэрэгтэ һайнаар хандажа, адуу малаа дулаан байраар хангаха хэмжээнүүдые эртэнһээ хойшо абажа байна.

Зүгөөр, тус аймагай зарим колхозууд энэ шухала хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандадаг байха юм. «Шэнэ байдал» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Будаев) зоотехническэ барилгануудай хүдэлмэриие тон хангалтагүйгөөр ябуулна. Энэ колхоздо моридой байрын барилга 1938-1939 онуудһаа түхеэрэгдэжэ эхилһэн юм. Теэд, колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгагүйгөөр хандаһан дээрэһээ энэ барилга мүнөө хүртэр дүүргэгдээдүй байһаар.

Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ ябадалда бүхы анхаралаа табижа, адуу малаа урин дулаан байраар хангаха ёһотойбди.

М. НИМАЕВ.

Загаһашадай шэнэ амжалтанууд

Бүхэсоюзна мүрысөөндэ оролсоһон Бурмонкоопсоюзай системын аймпотребсоюзууд гурбадахи квартал соо загаһа барилгын түсэб болзорһоо урид 129,8 процент дүүргэбэ.

Сэлэнгын аймагай потребсоюз 348 процент, Баунтын—163,3 процент, Прибайкальска —128,8 процент, Байкало-Кударын —114 процент дүүргэһэн байна.

Загаһа барилгые зүбөөр эмхидхэжэ, социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ажалдаа эмхитэйгээр ба зүдхэмжэтэйгээр ороод байгаа республикын эдэ аймпотребсоюзууд загаһа барилгын жэлэй түсэбые уридшалан ба үлүүбшэлэн дүүргэхэ бүхы арга-боломжотой байна.

А. ТАТАРИНОВ.

Түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ

Улан-Удын махоркын фабрика зөөлэн тамхи гаргаха августынгаа түсэбые 100,1 процент гүйсэдхөө. Тамхи хэршэгшэд Бурдуковская даалгабаряа 120 процент, Сухарева —116, тамхи багсалагшад Логина —120, Голобина—115 процент гэхэ мэтээр даалгабаряа үлүүлэн дүүргэгшэд энэ фабрикада олон бии.

Фабрикын коллектив тамхи үйлэдбэрилэн гаргалгын сентябрь һарын түсэбые бүри һайнаар ба эрхим шанартайгаар гүйсэдхэхэбди гэһэн уялга абаад, эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Августын түсэб гүйсэдхэһэнэй дүн

Байгша сентябриин 2-то Байгал-Сэлэнгын пароходствынхидай август һарын түсэбэй гүйсэдхэлые гаргаһан комиссиин шалгалта болобо. Пароходство болбол ашаа шэрэлгынгээ түсэбые тонныи талаар 113,6 процент, тонно-километрын талаар 103,8 процент гүйсэдхөө.

«Бурят-Монгол» гэжэ пароходой команда илангаяа һайнаар хүдэлмэрилжэ, түсэбөө 136 процент гүйсэдхөө. Баһа Судно-заһабарилгын завод хамаг хүдэлмэриингөө түсэбые 116 процент дүүргээ. Мүн «Пограничник» пароходой команда тэрэшэлэн түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Энээнтэй хамта комисси болбол тээгдэхэ ашаанай бэлэн бэшэ дээрэһээ Улан-Удын пристаниинхидай түсэбөө гүйсэдхөөгүй байһаниие тэмдэглэбэ.

Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба

Шулуутайн леспромхозой хүдэлмэришэд ба албахаагшад модо бэлэдхэлэй намарай түсэбые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба. Эдэнэрэй тоодо Леспромхозой директор Ларетский, модо шэрэгшэ Даурин, модо отологшод Сизых, Дахин гэгшэд бии.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮБШЭЛЭН ГҮЙСЭДХЭБЭ

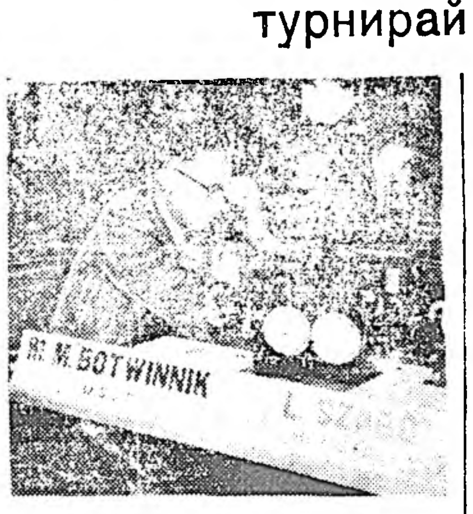
Байкалозолототранс болбол ашаа зөөлгын август һарынгаа түсэбые 120 процент гүйсэдхэбэ. Тус золототрансын гаражай слесарь, эрхим стахановец нүхэр А. И. Гоголев автомашина заһабарилха август һарынгаа даалгабариие 150 процент дүүргээ.

В. РОССИХИН.

Эрхим ангуушан

Зэдын аймагай «Галын Очи» гэжэ колхозой эрхим ангуушан Банзаракцаев Данзан гэгшэ үнгэрэгшэ зунай үедэ 5 шоно ба мүн шонын 8 гүлгэдые—хамта 13 араатаниие үгы хэбэ. Малажалай дайсад болохо шононуудые алаһанайнгаа түлөө нүхэр Банзаракцаев шанда хүртэбэ.

Михаил Ботвинник—Гронингендэхи турнирай илагша

ГААГА, сентябриин 7. (ТАСС). Мүнөөдэр Гронингендэ уласхоорондын шатарай турнирай һүүлшын 19- дэхи тур болобо. Турнирай илагша хэн болохоб гэһэн асуудалые шиидхэхэ һүүлшын партинуудые харахаяа филармониин зал соо 2.000 шахуу хүнүүд байба. Зүгөөр энэ асуудал болбол хоер үдэрэй урда тээ шиидхэгдэһэн байгаа гэжэ мүнөөдэр элирүүлэгдэбэ. 14,5 очкотой СССР-эй чемпион Ботвинникшье, дэлхэйн экс-чемпион Эйвешье эдэ тоонуудые хубилгажа шадабагүй. Советскэ гроссмейстр Александр Котов Макс Эйвые илажа шадаба. Ботвинник Найдорф гэгшэтэй наадахадаа алдуу хэжэ шүүгдэбэ. Болеславский Кристофеллиие шүүбэ. Коттнауэр Океллидэ шүүгдэбэ. Смыслов-Лундин, Яновский-Бернштейн, Флор-Видмас, Гимар-Денкер, Тартоковер-Штольц гэгшэд тэнсэбэ. Сабо Стейнерые шүүбэ.

Турнирай илагша СССР-эй чемпион Михаил Ботвинник болоно. Тэрэ хадаа 14,5 очкотой. Хоёрдохи һуури дэлхэйн экс-чемпион Макс Эйве (14 очко), гурбадахи—Василий Смыслов (12,5 очко) эзэлбэ.

Турнирай илагшадта 10 призүүд барюулагдаба. Михаил Ботвинник нэгэдэхи приз 1.500 гульден, Голландиин королевын бэлэг мүнгэн табакеркэ абаба. Хоёрдохи приз Макс Эйведэ, гурбадахи—Василий Смысловто үгтэбэ. Дүрбэдэхи табадахи призые Найдорф Сабо хоер, зургаадахи долоодохи призые Флор ба Болеславский, наймадахи юһэдэхи призые Лундин ба Штольц гэгшэд хубаажа абаба. Арбадахи призые Котов, Тартоковер ба Денкер гэгшэд хубааба.

СТАЛИНАЙ ЗОХЁОЛДО ЗОРЮУЛҺАН ВЫСТАВКЭ

...бручевай нэрэмжэтэ Кяхтын ...ведческэ музейдэ нүхэр Стали...й зохеолой нэгэдэхи томдо зо...улһан выставкэ нээгдэбэ. Энэ ...ставкэ болбол нэгэдэхи томые ...дalжа байгшадта түһалха бай....

Выставкэ харагшад хадаа нүхэр Сталинай ажабайдал ба ажал...уулгануудые харуулһан фотозурагууд репродукторнуудтай танилсаха юм. Мүн Закавказьеда ленинско-искровскэ большевистскэ организациие нүхэр Сталин хайшан гэжэ эмхидхэһэн тухайнь выставкын экспонадуудта харуулагдана.

Нүхэр Сталинай зохеолой нэгэдэхи том тухай газетэ ба журналнуудай статьянууд тус выставкэдэ табяатай.

ЖЭМЭСЭЙ УРГАСА

Заиграйн аймагай «Улаан Эрхи...» гэжэ колхоз энэ жэлдэ фрукт...удай—вишни, крыжовник ба ма... гэжэ жэмэсүүдэй түрүүшын ур... хүлеэбэ. Тус кол... хадаа хойто жэл... садаа бүри ехээр үргэдхэжэ, 6 гектар болгохоор хараалһан байна. Табанжэлэй эсэстэ энэ колхозой сад 8 гектар болгогдохо юм. Заиграйн аймагай колхозууд «Улаан Эрхирэг» колхозой жэшээгээр фруктово садуудые ургуулха һаншалгатай болоо.

ҺҮ ТУШААЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

...менай аймагай „Улаан ...” гэжэ колхоз (правлениин ...гшэ Будаев) гүрэндэ һү ...аалгабаряа аймаг соогоо ...лэн дүүргэбэ. ...колхознигуудынь һү тушаалгынгаа түсэбые 108 процент гүйсэдхэһэн байна. Тус колхозой колхознигуул түсэбһөө гадуур 11 мянган литр һү тушаахабди гэһэн уялга абаһан байна.

Агитаторта туhаламжа

I МИНУТА

Минута гээшэ тон бага шэнги байна. Гэбэшье, энэ гансахан минута соо туйлай ехэ юумэн хэгддэг юм.

Сталинска шэнэ табанжэлэй hүүлшын жэл болохо 1950 ондо манай ороной шулуу нүүрhэ малтагшад минута бүхэндэ 476 тонно нүүрhэ малтажа гаргаха, булад хайлуулагшад—48 тонно булад, доменщигууд—39 тонно шэрэм хайлуулха ба нефть малтан абагшад—67 тонно нефть гаргажа байха болоно.

Мүн лэ нэгэ минута бүхэндэ шэнэ автомашина бүтээгдэхэ, 100 киловатт хүртэр хүсэтэй нэгэ мотор гүйсэд бэлэн болохо, 4—5 минута бүридэ нэгэ трактор бүтээгдэхэ болохо байна.

1950 ондо манай хүнгэн ажаүйлэдбэри болбол нэгэ минута бүхэндэ 9.500 метр элдэб түрэлэй бүд нэхэжэ гаргаха, 600 паар үлүүтэй гутал ба бэшэ бусад эд товар үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо юм.

Минута хадаа манай ажаүйлэдбэридэ тон ехэ удхашанартай саг мүн. Ушар иимэhээ сагаа гамнаха, ажал хүдэлмэридөө тэгдэхэгүй ба машина станогоо хүдэлмэригүй байлгажа болохогүй байна. Жэшээлхэдэ, зуруул хэдэг фабрикын нэгэ хүдэлмэришэн 10 минута соо хүдэлмэригүй байгаа хадань 3.000 коробко зуруул бүтээгдэхэгүй байна.

Олон тооной предприятинуудта нэгэ станок гү, али нэгэ машинаhаа боложо бэшэ бусад агрегатнуудынь hаатадаг ушар гарадаг. Тиимэhээ, консерв хэдэг фабрикын закаточна машина дээрэ хүдэлмэрилжэ байhан хүдэлмэришэнэй 10 минута соо прогул хээ хадань, энэ фабрика болбол тэрэ үдэр 250 банка консерв орондоо дутуу үгэхэ жэшээтэй байна.

Ганса секундыешье бүхы ороной хэмжээн дээрэ абажа үзэхэдэ туйлай ехэ үнэтэй саг болоно. Нэгэ хүндэ hара соо 1 килограммhаа доошо бэшэ сахар хэрэглэгдэдэг байба бэлэй. Сахарай заводууд үдэр hүнигүй хүдэлдэг байхаар жэшээлээд үзэхэдэ, 1950 ондо тэдэ заводууд нэгэ секунда бүридэ 80 килограмм сахар бүтээдэг болохо байна. Энэнь нэгэ хүнэй 6 жэл хахад эдихэ сахар болоно.

1 секунда гээшэ иимэ ехэ удхашанартай байна гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй.

Ажаүйлэдбэридэ саг ямар ехэ удхашанартай байhан тухай дээрэ хэлэбэбди. Теэд, тэрэ ажаүйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ түүхэй эд үгэдэг хүдөө ажал дээрэ саг хэр зэргэ удхатай байна гээшэб? Тон ехэ. Жэшээлхэдэ, сахарай ажаүйлэдбэриин hаадгүй хүдэлмэрилхын тула, тэрээниие сахарна свёклоор таhалгаряагүй хангаха хэрэгтэй болоно. Свекло hуулгаха, тэрээниие культивацилха, хуряаха хүдэлмэринүүд болбол саг-саг соонь хэгдэдэг байна. Хэрбээ эдэ хүдэлмэринүүдые зохистой зохистой саг соонь хэжэ шадаагүй хада хэдэн зуун мянган тонно үнэтэ продукт—сахар ба бэшэ бусад кондитерскэ зүйлнүүдые гээhэн удхатай болоно гээшэ.

Хэрбээ аэродромдо 1 минута гээгдэжэ ерээ хада самолет аэродромhоо сааша 5 километр ябашаhан байха байна. Хэрбээ хуряалгадаа нэгэ, хоер үдэр хожомдожо ороо хада хэдэн ехэ таряагаа гээхэ ушартай байна. «Саг соонь хуряагаа хадаа—шүүгээ, хуряалгадаа гээгдээ хадаа — алдаа гээшэ» гэжэ нүхэр Сталин хэлэhэн байна.

Самоледые ябагаар намнажа хүсэхын аргагүй, мүн тэрэшэлэн секунда ба минутаhаа бүридэлдэг минута ба час соо алдаhан гээгдэлээ хүсэхлүүлхэ гээшэ бэрхэтэй байдаг. Ушар иимэhээ хүдэлмэриингөө үдэрые нягтадхаха, минута ба секунда бүхэниие гамнаха хэрэгтэй.

Закаменда худалдаа-наймаае эрид hайжаруулха

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэб болбол советскэ культурна худалдаа-наймаае дэлгэрүүлхын эрилтэ худалдаа-наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ табина.

Тиибэшье, Закаменай аймпотребсоюзай хүтэлбэрилэгшэд өөhэдынгөө уялгые хүндэтэйгөөр бэелүүлхэ, худалдаа-наймаанай хүдэлмэриие hайнаар табиха талаар хэмжээнүүдые абаагүй байха юм.

Тус аймпотребсоюзда хабаатай хүдөө нютагуудай сельпонууд хоердохи кварталай түсэбые 112 процент дүүргээ. Аймпотребсоюзай конторо соо байhан социалистическэ мүрысөөнэй показательнуудай доскада бэшэгдэhэн сельпонуудай ажалай бүридхэлые наринаар шэнжэлэн үзэхэдэ, аймцентрын ба хүдөөгэй кооперацинууд түсэбөө дүүргэхын хойноhоо архи наймаалгые ехээр эмхидхэжэ, арад ниитын шухала хэрэгсэл сай, дабhа, зуруул гэхэ мэтэ эд бараагаар хангаха түсэбөө ассортимент бүхэнөөрынь дүүргэхэ тушаа оролдолго гаргадаггүй байhыень гэршэлнэ.

Аймагай олонхи сельпонууд ажаүйлэдбэриин товарнуудые наймаалха түсэбөө дүүргээгүй байна. Энээниие бүгэдэдэ ойлгосотой байхын тулада аймагай хоер захада байhан Михайловкын ба Санагын сельпонуудай хүдэлмэринүүдые хаража үзэе. Михайловкын сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Бондарь) хоердохи кварталай түсэбые 133 процент, Санагын сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Нимаев)—түсэбөө 22 процент дүүргээ. Теэд Михайловкын сельпо аймагай доодо захада автотранспортын харгы дээрэ байhан туладаа спиртзаводhоо архи асарха үргэн арга-боломжотой дээрэhээ архяар түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Тиихэдэнь харгыhаа холо hуудаг Санагын сельпо архинай наймаа эмхидхэжэ шадаагүй.

Хуряалгын хүдэлмэриин үедэ колхознигуудые сай, дабhа зуруулаар хангаха ябадалые hайнаар эмхидхэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Бур-Цакирай сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыбенов) тус сомоной колхознигуудые тарилгын хүдэлмэриин үедэ түрүүшын хэрэгсэлээр хангаагүй юм. Мүнөө эдэ товарнуудынь бүришье хомор болошоо. Энээнhээ боложо эндэхи колхознигууд 10—10 хоногоор үбhэ ба таряа хуряалгын хүдэлмэриин үнэтэ сагуудые орхижо, Улан-Үдэ городой базар дээрэ сай зуруулда ошодог болонхой.

Мүн тэрэшэлэн аймагай центр дээрэ саг үргэлжэ хилээмэнэй наймаан таhалдадаг болошоо. Таhалгаряагүйгөөр хилээмэ худалдаха ябадал эмхидхэгдэнэгүй. Август hарын 15-hаа 25 хүртэр хилээмэнэй наймаанда таhалдалга болоhон байна. Бариhан хилээмэнэй шанар тон муу, досоонь элдэб юумэ, модоной ба түмэрэй үртэhэд үзэгдэдэг. Гэбэшье, аймпотребсоюзай хүдэлмэришэд пекарни сооhоонь эрхим hайн шанартай хилээмэ, гурил гэхэ мэтые гэр гэртээ зөөдэг заншалтайнууд.

Аймпотребсоюзай ба сельпонуудай хүдэлмэришэдэй ажалай жаяг заршам тэсэшэгүй муу. Хамниин, Михайловкын сельпонуудай центральна магазинууд тэдэнэй даагшадай дураар нээгдэхэдээшье нээгдэжэ, үгышье хадаа үни удаан суургатай байдаг. Бур-Цакирай сельпогой центральна магазиниие даагша нүхэр Дашиев гэгшэ магазинаа хаажа, хатуу бүхөөр тамгалжархеод, 20 хоног соо өөрынгөө үмсын үхэр малнуудта үбhэ тэжээл хуряажа байха юм.

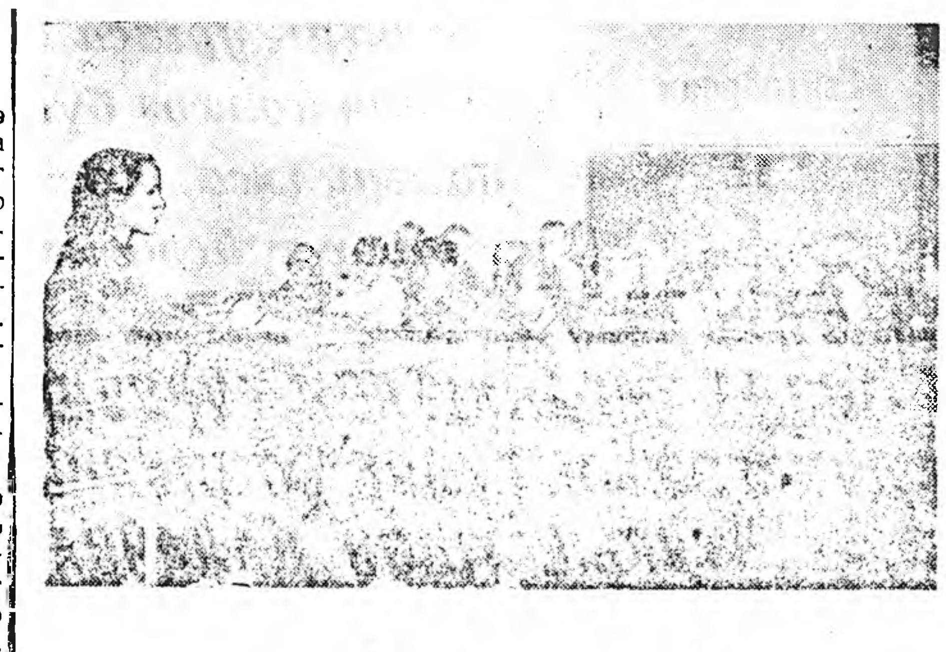
Мүн Үлэгшэнэй сельпогой хүтэлбэрилэгшэд: түрүүлэгшэнь Замбалаев, түрүүлэгшын орлогшо Очиров, магазинай наймаашан Д. Очиров гэгшэд ажал хүдэлмэриин үдэрнүүдтэ саг үргэлжэ архидажа, хүдэлмэридөө hогтуугаар ородог, хэ тэрхэдээ магазин соогоо архидадаг болонхой. Теэд, аймпотребсоюзай хүтэлбэрилэгшэд тус сельпогой хүдэлмэриие хинан шалгаха, культурна худалдаа-наймаанай хүдэлмэридэ харша ябадал гаргадаг хүнүүдые хуулиин хатуу хэмжээндэ хабаадуулха тушаа ямаршье хэмжээ абаагүй байhаар.

Худалдаа-наймаанай бүридхэл тоосоошье баhал hайн бэшэ. Санагын сельпогой счетовод нүхэр Сорокина гэгшэ мүнгэнэй документнүүдые үгы хэhэн юм. Энэ сельпогой центральна магазиниие даагша Д. Бабалаева болбол 20 мянгаhаа үлүү түхэриг мүнгэ үриhэн байна. Мүн заготконторой хүдэлмэришэд, тэрэнэй директор нүхэр Н. Москвитин түрүүтэй бэлэдхэлэй ябасын мэдээ худал хуурмагаар эблүүлдэг байха юм.

Эдэ бүгэдэ дутуунууд, худалдаа-наймаанай эмхи зургаануудые аймпотребсоюзай правлениин hула муугаар хүтэлбэрилhэн, социалистическэ мүрысөөе еhо тэдыгээр ударидаhан, ажал хүдэлмэриингөө дутуунуудые элирүүлхэ ябадалые үргэнөөр дэлгэрүүлдэггүй, кадрнуудайнгаа дунда политическэ ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри муугаар табиhан дээрэhээ бии болоо гээшэ.

Тиимэhээ Закаменай аймгүйсэдком ба ВКП(б)-гэй айком худалдаа-наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэриие hайжаруулха, ажалшан арадта советскэ культурна худалдаа-наймаа эмхидхэхэ тушаа хэмжээнүүдые ойрын үдэрнүүдтэ абаха ушартай. Худалдаа-наймаанай хуули еhые эбдэгшэдтэ аймагай прокуратура анхаралаа табижа, гэмтэ нюурнуудые хайра гамгүйгөөр хэhээхэ еhотой.

О. АЮШЕЕВ.

Улан-Удын эрэшүүлэй № 1 дунда hургуули hуралсалай шэнэ жэлые hайн бэлэдхэлтэйгээр угтаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша Тюменцева А. Ф. 3-дахи класста түрүүшын хэшээл үнгэргэжэ байна. И. Красавцевай фото.

hУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР УГТАБА

hуралсалай шэнэ жэлые Кяхтын дунда hургуули эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

hуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэлгээр энэ hургуули аймаг соогоо түрүү hуури эзэлбэ.

1945-46 онуудай hуралсалай жэлэй дүүрэхэлээр тус hургуулиин директор нүхэр Штолякова Полина Александровна болбол hургуулиингаа гэр байра ба мебел заhабарилха болон түлеэ бэлэдхэхэ хүдэлмэринүүдые түбхын түрүүндэ өмхидхэhэн байха юм.

Ерэхэ үбэл hургууляа түлишөөр гүйсэд хангахын тула нүхэр Штолякова бүхы хэмжээнүүдые абажа, түлеэ залhа түсэбэй ёhоор гүйсэд бэлэдхээ. Хамта дээрээ тус hургуули өөhэдынгөө хүсөөр 590 кубометр түлеэ бэлэдхэжэ газаагаа оруулаа. Мүн хүүтэдэй 186 партанууд, 41 стол, 15 доска, 153 дүрбэлжэн метр плаха заhабарилжа, шэнэдхэн шэрдээ.

Тиихэтэй хамта hурагшадай хамтын байра болон hургагшадай байранууд хүсэд заhабарилагдаа.

Энэ hургуули hуралсалай шэнэ жэлые амжалтатай hайнаар угтажа шадаа.

hургуулиин эхилhэн үдэр тус hургуулида hураха еhотой хүүгэд бултадаа ерэhэн байна.

Мүнөө hургуулиин классууд соо ехэ сэбэр гоё, элдэб зүйлын амиды сэсэгүүд сонхо дээгүүрэнь табигданхай.

Мүнөө тус hургуули, тэрэнэй багшанар зарим нэгэн дутуу дундануудаа ябууд дундаа усадхажа, hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие hайнаар эмхидхэжэ, hургажа байhан хүүгэдээ коммунистическэ ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгые хангахань лабтай.

Б. ДЫМБРЫЛОВ.

Комсомольско культагитбригада

Үбhэхуряалгын үедэ колхознигуудые культурна талаар хангахын тула ВЛКСМ-эй Хоринн айком болбол айкомой инструктор нүхэр Алексей Козлов хүтэлбэрилэгшэтэй 7 хүнhөө бүридэhэн культагитбригада эмхидхэhэн байгаа.

Энэ бригадынхид хадаа үбhэнэй гурбан бригада дээгүүр, мүн малай томо томо гүүртэнүүд дээгүүр ябажа 14 концерт табиhан ба энээниинь 760 колхознигууд хараhан байна. Аймагай центрhээ зуун табяад километр газарта байhан «Арбижал» гэжэ артелиин колхознигууд энэ концертые илангаяа ехэ hонирхожо хараа, юуб гэхэдэ, али нэгэн агитбригадын тэндэ хүрэжэ ошохонь хомор байдаг.

Тус концертын программада ородой, украинска, грузинска арадуудай дуунууд, пляска танцанууд, уран уншалганууд, акробатическа номернууд, элдэб hонин миниатюранууд ба драматическа этюдүүд оролсоно. Наадагшад сооhоо Алексей Козлов, Валя Непомнящых, Шура Эпова, А. Спирдонова гэгшэд уран шадабаряараа харагшадые баясуулна.

Эдэ нүхэд концерт харуулхаhаа гадна, «Сталинска табанжэл соо Хоринн аймаг ямар болохоб» гэhэн ба бусад шухала темэнүүдээр 15 удаа элидхэл ба хөөрэлдөөнүүдые хээ. Мүн 12 удаа «дайшалхы хуудаhануудые» гаргаhан ба колхозуудай комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ нилээд туhа үзүүлээ.

Энэ бригадынхид аймагайнгаа центртэ бусажа, программаяа шэнэдхээд, ошоогүй колхозуудтаа зориг дүүрэн хүхюунүүд мордобо.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.

БИБКОЛЛЕКТОРТЭ

Улан-Удын бибколлектор болбол «Дипломатиин түүхын» II ба III томууд, Сергеевэй зохеоhон «Варяг», Станюкович— «Далайн рассказууд» гэхэ мэтэ бусад олон номуудые абаhан байна. Эдэ номууд хадаа республикын библиотекэнүүдтэ тараагдаhан байна. Гадна, вождьнорой портредүүд ба hургуулинуудта хэрэглэхэ наглядна туhаламжын хэрэгсэлнүүд ерэhэн байха юм.

ДАЙНАЙ ИНВАЛИДУУДЫЕ АЖАЛДА ОРУУЛАЛГА

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудта манай парти ба правительство халуун анхарал ба оролдолгоо гарган, тэдэнэрые ажалда оруулан түбхинүүлнэ.

Манай республика дотор 3-дахи группын инвалидуудай 97 процентнь ажалда оруулагдаhан ба hуралсалда хабаадуулагдаhан байха юм. Эдэнэр хадаа ажаүйлэдбэринүүдтэ, хүдөө ажалда hайнаар хүдэлмэрилжэ, эрхим жэшээ харуулнад. «Красный Путь» артелиин сабхиин мастер инвалид Н. И. Насников нормоео 150 процент, музыкальна мастернууд Н. П. Комаров ба К. И. Привалов гэгшэд норм... 180—200 процент дүүргэдэг ... юм.

Тэрээнhээ гадна хүтэлбэри... хүдэлмэринүүдтэ мүн лэ үсөөн бэ... инвалидууд дэбжүүлэгдээ. Ба... жанда 17 хүн, Түнхэндэ 19 ... аймагай хүтэлбэрилхы тушаалну... оруулагдаа.

Гэбэшье, зарим аймагуудта ... хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябу... дана. Жэшээлхэдэ, Иволгын ... магта ба Городок городто инва... дуудые ажалда оруулха хүдэл... риие хүтэлбэрилнэгүй.

С. Д. ГАТАБОН...

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри hуулаар ябуулагдана

Сталинска табанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэгшэд ажалай шэнэ-шэнэ габьяануудые үдэрhөө үдэртэ улам олоор харуулжа байна. Энэ үедэ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд олониитын дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие бүри үргэнөөр ябуулжа, ажалшадай культурна эрилтые эрхимээр хангаха ёhотой.

Тиигэбэшье, Яруунын аймагай культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд олониитын дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие тон һулаар табиhан байха юм.

Сельсоведүүдэй дэргэдэхи уншалгын байшангуудай олонхиинь ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй, хэрбээ ябуулдагшье hаа горьтой юумэ хэгдэнэгүй. Жэшээнь, Эгэтын сомоной (сельсоведэй түрүүлэгшэ Цыренжапов) дэргэдэхи уншалгын байшан оройдоо хүдэлөөгүй гээ hаа, бааханшье алдуу болохогүй. Дайнай эхилhэнhээ хойшо хэдэн олон даагшанар hэлгэжэ «хүдэлмэрилhэн» байха юм. Хүдэлмэрилхэдөө эдэнэр юу хэдэг байгааб гэбэл, уншалгын байшанда хараалагдаhан газетэ ба журналнуудые почтальонhоо абажа өөрөө уншаа hаа уншаад, саашань олониитэдэ газетэнүүдэй hонинуудые дуулгадаггүй юм. Эндэхи ном ба журналнууд, шатар даам, хүгжэмэй инструментнүүд (гармошко, гитара, балалайка гэхэ мэтэ) ба бусад зээри хуу тараагдажа, үригдэжэ үгы болоhон ба эбдэржэ hандаршаhан юм. Үбэлдөө түлишэ үгы дээрэhээ хүйтэнэй болохолоор уншалгын байшангай үүдэндэ хододоо суурга үлгөөтэй байдаг hэн. Мүнөөшье тэдэ дутуу дундануудаа заhахаhаа байтагай, нүхэр Цыренжапов уншалгын байшангай даагшые оложо табяагүй. Шэнэ журналнууд болон газетэнүүдээ хүсэд абажа, уншаха ба хадагалха хэмжээ абанагүй.

Мүн энээн шэнги байдалда орошоhон Исангын сельсоведэй дэргэдэхи уншалгын байшангые тэмдэглэмээр байна. Хабарэй тарилгын үедэ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри муу бэшээр ябуулбашье, тус уншалгын байшан үбhэхуряалгын ба таряа хуряалгын хүдэлмэриин түлэб үедэ оройдоо хүдэлөөгүй. Даагшань үбшэнэй шалтагаанаар хүдэлмэриhөө гарахадань, орондонь хүниие оруулха тээшээ hаналаа табяагүй, тус сельсоведэй түрүүлэгшэ энээ... зэмэтэй болоно.

Уншалгын байшангай хүдэл... риие hайнаар ябуулха хүсэлэн... даагшадай байбашье, зарим кол... зуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хүдэл... рииень урагша абажа туhалдаггүй... дөө бригада гараха болоходонь мо... унаагаар хангахагүй ба кол... нигуудай амаралтын сагай үедэ ой... гууламжын хүдэлмэри ябуулха ... хэдэ «зониимнай hаатуулнат гэ... зантай юм»,—гэжэ Үльдиргын ... моной дэргэдэхи уншалгын ба... шангые даагша Цыренов мэдүүл... байна. Яруунада иимэ ябадал... олонто үзэгдэдэг.

Колхозуудай клубууд ба улаа... булангууд культурно-гэгээрэлэй х... дэлмэри hайнаар ябуулжа шада... гүй. Жэшээнь, Үльдиргын сом... ной Калининай нэрэмжэтэ ба До... нын сельсоведэй «Улаан туяа» кол... хозуудай клубууд ямаршье хүдэл... мэри хээгүй, хооhон hандарhан г... нүүд болошоод байнад.

Тэрэнhээ гадна, культурно-гэгээ... рэлэй таhагые даагша Бурдуко... скии нюдэн дээрэнь боложо бай... аймагай центр дээрэхи дутуу ... дануудта ямаршье хэмжээ аба... гүйгөөр үнгэршэhэн байна. Аймаг... центрын садта хабарай ой модо... ногооржо байхада олон шэнэ мо... hуулгаглабашье, эдэнэйнь ... хуу шаралжа үхэхэhөө гадна, ... мал хухалжа, химэлжэ дүүр... байна. «Сад бэшэ, тугал... лай тээрниг болоо»,—гэжэ аймаг... центрээрхин хэлсэдэг. Аймагай ... тэлбэрилхы эмхи зургаанууд эн... дэ хэмжээ мүнөө хүртэр абааг... гайхалтай.

Колхозуудта ба бусад пүүрэ... зарнуудта, тэрэ тоодо аймаг... центртэ, газетын hүүлшын ном... нуудые үлгэhэн нэгэшье витри... харахагүйт.

Аймагай гүйсэдком культурно-... гээрэлэй хүдэлмэриин тухай унша... гын байшангые даагшанарай ... сомсоведэй түрүүлэгшэнэрэй ... соото элидхэл дууладаггүй бай...

Мүнөө үбhэ ба таряа хуряалг... үедэ аймагай бүхы культурно-гэгээ... рэлэй эмхизургаанууд ба тэрэ... хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүхы дуту... дундануудаа ябууд усадхажа, ол... ниитын дунда ойлгуулалмжын ... культурно-гэгээрэлэй хүдэлм... эрид hайжаруулха саг тулажа ерэ...

Ц. ДУГАРОВ.

КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ЭМХИ ЗУРГААНУУДЫЕ ҮБЭЛДЭ БЭЛЭДХЭЛГЫЕ АМЖАЛТАТАЙГААР ДҮҮРГЭБЭ

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие улам өөдэнь үргэжэ, шэнэ табанжэлэй айхабтар ехэ зорилгонуудтай зохилдуулан ябуулха бүхы арга-боломжо манай республикада бии гээшэ. Республика соо 195 уншалгын байшан ба хүдөөгэй клубууд болон 280 шахуу колхозой клубууд, 300 шахуу улаан булангууд, 54 библиотекэнүүд ба культурын 27 байшангууд бии юм.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри ехэхэн далайсатайгаар ябуулагдажа байна, гэбэшье ажалшадай бүхы политическэ событинуудта hонирхолго ба культурна эрилтэ бүри ехэ байха юм.

Мүнөө культурын байшангууд, клубууд, уншалгын байшангууд ба библиотекэнүүдые заhабарилжа ба дулаалжа, түлеэ залhаар гүйсэд хангажа, үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэдхэлгэ болон культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые түбхинэhэн зохид байдалтай ба гуримтай болгохо гээшэ гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Энэ зорилгонуудые хаана зүбөөр ойлгоhон байнаб, тэндэ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые үбэлдэ бэлэдхэлгэ hайнаар ябуулагдажа байна.

Манай республикын түрүү колхозууд энэ оной хабарай үедэ үүжам ехэ гэрэлтэй ба болбосон еhоной клубуудые колхозуудайнгаа зөөри ба хүсөөр бариха уялгануудые абаhан байгаа. Тэдэнэр мүнөө тэрэ үгэеэ hайнаар дүүргэжэ байна. Жэшээлхэдэ; Яруунын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой бариhан клуб социалистическэ культурын байшанhаа зааханшье дутуугүй юм. Энэ клуб тон зохидоор түхеэрэгдэhэн ба гое hайханаар шэмэгдэнхэй. Энэ колхоз клубаа гоеохын тула портредүүд ба гое hайхан зурагуудые 30 мянган түхэригтэ худалдажа абаhан байха юм. Мүн Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз баhа лэ иимэ жэшээнэй барилгануудые хэhэн байна. Эдэ колхозууд культурна барилганууд ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые зохид hайн байдалтай болгохо хэрэгтэ хэдэн арбаад мянган түхэриг гаргашалаа.

Харин тиигэбэшье, зарим аймагуудта культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые үбэлдэ бэлэдхэлгын хангалтагүйгөөр ябажа байhаниинь тон гэмшэлтэй байна. Хэдэн олон уншалгын байшангууд ба клубууд заhабарилагдаагүй ба шухала түхеэрэлгэнүүд бэлэдхэгдээгүй ба түлеэ залhан асарагдаагүй байха юм. Жэшээлхэдэ, Тарбагатайн аймагта энэ асуудал ВКП(б)-гэй айком ба аймисполкомоор хэлсэгдэhээр hаа үнгэрбэшье, культурно-гэгээрэлэй нэгэшье эмхи зургаан үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэн болоодүй. Аймагай культурын байшан ба культурно-гэгээрэлэй хэдэн олон хүдөөгэй эмхи зургаануудай гэр байрын заhабари мүнөө хүртэр эхилэгдээдүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ культурын байшан ба хэдэн олон клубуудынь хүйтэн байhан дээрэhээ культурно-олониитын хэмжээ-ябуулганууд олонхидоо таhалдадаг байгаа. Энээнhээ hургаал абахые тус аймагта хүсэдэггүй байhаниинь тон гайхалтай.

Прибайкальска аймагта мүн энээнhээ hайн бэшэ байдалтай. Энэ аймагай дүрбэн уншалгын байшан мүнөө хүртэр өөhэдын тусхай байрагүй, колхозой правлениин ба сомоной соведүүдэй зарим нэгэн таhалгануud соогуур хүдэлмэрилөө нэрэтэй боложо байдаг юм.

Кударын, Зэдын, Мухаршэбэрэй, Иволгын, Яруунын аймагуудта ба мүн Улан-Удэ, Кяхта, Бабушкин городуудта клубна эмхи зургаанууд ба библиотекэнүүдэй гэр байрануудые заhабарилга тэсэшэгүйгөөр унжагайруулагдажа байна. Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые түлеэ залhаар хангаха ябадал Бичурын, Тарбагатайн, Кяхтын, Заиграйн ба бусад хэдэн аймагуудта бүришье муугаар эмхидхэгдээ, тэндэ түлеэ бэлэдхэхэ түсэб зүбхэн 30—35 процент дүүргэгдэнхэй. Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанүүдта түлеэ асаралга хэдэн олон аймагуудта мүнөө хүртэр эхилэгдээдүй.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые эрхилхэ управлениин шатаар июль-август hаранууд соо «Родина» гэжэ 100 радиоприемник, 40 шахуу радиодинамонууд, культурын байшангууд сценэнүүдые шэмэн түхеэрхын тула 2.000 метр бүд, 1000 географическа карта, 1500 үлүүтэй портредүүд, 20 гармонь, 2.000 шахуу граммофонно пластинкануудые ба х... дэн олон плакадуудые аймагууд... эльгээhэн байгаа. Харин зарим айма... гуудта дурсагдаhан хэрэгсэлнүүд... зүбөөр хубаарилаагүй байхань гэ... шэлтэй. Заиграйн, Мухаршэбэрэй, Түнхэнэй, Иволгын ба бусад хэдэн олон аймагуудта эдэ түхеэрэлгэнүүдые ондоо тээшэнь гаргашалhан баримтанууд элирүүлэгдэhэн бай... юм.

ВКП(б)-гэй Обкомой бюро ба БМАССР-эй Министрнүүдэй Сове... культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаа... нуудые үбэлэй үеын хүдэлмэридэ хаhа саг соонь бэлэдхэлгые ойрын шухала зорилго болгожо табинха байна.

Энэ хадаа уншалгын байшан... клубууд ба библиотекэнүүдые заhа... барилгада ба тэдэниие түлеэ за... hаар хангаха хэрэгтэ үзэгдэжэ бай... hан тон ехэ дутуу дунданууды... зайлуулха шухала хэмжээ-ябуулга... нуудые абахые уялгална. Тиимэhээ... энэ гэhээр культурно-гэгээрэлэй эм... хи зургаануудые заhабарилха ба... дэндэ түлеэ залhа бэлэдхэжэ, ... рэжэ асархада залуушуулые хаба... дуулhан воскреснигүүдые эмхидх... хэ, энэ хэрэгтэ олониитэ колхозни... гуудые үргэнөөр хабаадуулха, айма... гай ба городой организацинуу... зүгhөө культурно-гэгээрэлэй тус... эмхи зургаануудтаа туhалха зай... шагүй шухала болоно.

Н. ШМАКОВ.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээрэ

Италида хамаатай иолитическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин сентябриин 5-ай заседани дээрэ

А. Я. ВЫШИНСКИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ТҮҮХЭ ДОМОГ ТУХАЙ ХУДАЛААР ХЭЛЭГДЭБЭ

энэр эндэ итальянска правительствын түлөөлэгшын хэһэн мэ-не анхаралтайгаар шагнажа ад байнабди, тэрэ хадаа Юго-ба Италиин хоорондохи хилэ асуудалда сэхэ хабаадаха гөө болон правительствынгаа бодолые хэлэхэһээ гадна, элидхэлые үргэдхэжэ, түү-омог худар холо орожо хэлэ-байна. Тэрэнэй өөрын хэлэһээр эртэ урдын Римэй байха хүрэһэн байгаа. Юлийскэ на гэээшэ хэдэн зуун жэл соо янска территориин таһаршагүй гэээшэ гэжэ итальянска арад адаг байһан юм гэжэ комис-этигүүлхэ, мүн эндэ байгшад эртэ бултандамнай этигүүлхэ тайгаар хэлэһэн байгаа. Энээ-гэршэлхын тулада г-н Бономи агууехэ Данте мэтын гай-гта итальянецуудые урдаа ан байха юм. Тэдэнэр хадаа скэ Крайные Италиин газар гэжэ тоолодог, тэрэ хадаа оной хэлсээн болон 1920 ондо һэн раппальска договорые хэрхо хурса нюдөөр алад мэдээд байһан юм гэжэ хэ-наатай. Зүгөөр, эдэ бүхы һа-одол гэээшэ һанаанһаа абажа доһон хуурмаг байна гэжэ хада бэрхэтэй бэшэ.

льянска правительствын түлөө-н эндэ үмөөрэжэ хэлэһэн те-эй абтахагүй байһандань һэ-нанагүйб. Юундэб гэхэдэ, домогой бодото ушар барим-дые үндэһэ болгожо хэлээгүй Тиимэ үнэн ушар баримта-гээшэ итальянска правитель-түлөөлэгшын мэдүүлгэ соо агүй.

оми хадаа өөрынгөө хэлэһэн нуудые, мүн бидэнэй нилээд мнай хараһаар байтар үнгэр-хэйн түрүүшын дайнтай хол-н событинуудые, бидэнэй аймнай элитэ һанажа байһан нуудые сэхэ хазайлгажа хэ-адалда торобогүй. Иимэ а, итальянска правительст-өөлэгшын эндэ хэлэһэн хуур-хэ болон зоргоороо аашa-тухай анхарангүй орхихын . Сентябриин 2-то, бидэнэй улаһаар байтар хэһэн мэ-соогоо Бономи болбол 1915 сэрэгэй событинууд тухай, н түрүүшын дайн тухай хэлэ-итальянска сэрэгүүд гээшэ гска монархиие үй бута со-й түлөө, итальянска арадуу-австрийска дарлалтаһаа сү-й түлөө,сербскэ гүрэниие олгоһоной түлөө мүн лэ маг-байна гэһэн шэнгеэр хэлэһэн шуу. Сербиие сүлөөлхэ, сло-арад зоной өөрынгөө шэнэ льствые бии болгохо арга гээшэ Италиин сэрэгэй зо-уудай нэгэниинь байһан юм Бономи сэхэ хэлэһэн байна. сагай сербо-хорвато-словенскэ ствые, югославиие тоноһон оной раппальска договорые ан байха юм. Словенскэ ара-тушаа иимэ үнэнтэ зүб бэшэ хэһэн эшхэбтэр муухай хэ-тэрэ сагта сэрэгэй министр Бономи, тэрэ сагта Италиин р-министр байһан Джиолитти Гадаадын Хэрэгүүдэй Ми-граф Сфорца гэгшэдтэй хамта ттэйгээр хабаадалсаһан бай-гэдын мэдэһээр, энэ догово-өөр сербо-хорвато-словенскэ ие Истра, Зара, Далмациин дарай газар, Керсо, Люсинф, а, Пелагоза гэдэг аралнуу-бишихан аралнууд ба бүри хабсагайнуудыешье буляажа Италида үгэһэн байна.

ээ бидэнэр сүлөөтэй забтай юм хадаа энэ раппальска орто үлэмжэ тодорхой сэгнэл-жэ хэлээ һаамнай нилээд

һонирхолтой байха бэлэй. Мүн тэрэшэлэн 1924 ондо баталагдажа Муссолиниин өөрынь гар табилгатайгаар Фиумын экономическа хүгжэлтэ гэдэгтэ зорюулан Италиин булимтаралгын политикые далдалжа хэгдэһэн 1924 оной договор тухай тогтожо хэлээ хадашье мүн лэ һонирхолтой байха бэлэй.

1915 оной договор тухай дахяад бусажа хэлэхэмни. 1915 ондо болоһон событинууд тухай хэлэжэ байхадаа, олондо эли болоһон тодорхой ушар баримтануудые тиигэжэ һэнгэргүйгөөр хазайлгаха гэжэ итальянска түлөөлэгшэ бодоһон байгаа гээшэ гү? гээд асууха байнаб. Эдэ ушар баримтанууд юун тухай хэлэнэб? Тэдэ баримтанууд хадаа эндэ Бономиин хэлэһэн тушаа оройдоошье хэлэнэгүй. 1914 оной сентябрь һарада Львовто ород сэрэгүүдэй добтолһон, хоер австро-германска арминуудай үй бута сохигдоһон ба сухариһан, 1916 оной февральда Перемышлиие ород сэрэгүүдээр эзэлэн абажа, тэрээн дээрэһээ австрийцуудта хүндэ хүшэр хойшолонгуud болоһон гэхэ мэтын событинууд дээрэһээ австро-венгерскэ импери бутаран унаһан ба Габсбургска монархи унаһан юм гэжэ эдэ ушар баримтанууд хадаа хэлэнэ. Эсэсээ эдэ ушар баримтанууд хадаа 1916 оной зун Карпадуудта Брусиловска һэтэ сохилгон гээшэ боложо, австро-германска фронт бүхыдөө хяа һамна сохигдоһон ба хэдэн зуугаад мянган австрийска солдадууд болон офицернүүд плендэ абтаһан юм гэжэ хэлэнэ. 1915 онло бодото дээрэ ямар байдалтай байһыень хэлэһэн ушар баримтанууд иимэ гээшэ. Габсбургска монархиин бутаран унаһанай, австро-венгерскэ империин бутаран унаһанай шалтагаанууд иимэ байһан тухай хэлэһэн ушар баримтанууд иимэ гээшэ. Ородой армиин гайхамшаг сэрэгэй амжалтанууд тухай тэрэ сагта байһан гайхамшагта ород полководецуудай нэгэн болохо генерал Брусиловай нэрэтэй холбогдоһон амжалтанууд түйлагдажа, иимэ ушар баримтанууд болоһон байнабшуу.

Итальянска сэрэгүүд гээшэ славянска арадуудые германска империализмһаа сүлөөлһэн юм гэжэ Бономи дан убайгүйгөөр мэдүүлбэ. Тиихэ зуура, итальянска сэрэгүүд гээшэ австро-венгерскэ сэрэгүүдые Брусиловай үй бута сохилгоор аршалагдаһан байха юм. Австрийска арминуудые иигэжэ үй бута сохиһон ябадал хадаа Верденэй штурмые таһалдуулһан ба славянска арадууд болон Австриин национальна сүлөөлэлтын хүдэлөөнэй үргэн ехэ түлэбэлэлгэнүүдые нээжэ үгэһэн байна. Эдэ ушар баримтануудые тойрожо гарахын аргагүй. Славянска арадуудые сүлөөлһэн ба славянска гүрэниие байгуулһан ябадалые итальянска буу зэбсэгэй амжалтаар түйлагдаа юм гэжэ итальянска түлөөлэгшэ хэлээ. Би хадаа хэтэрхы үни саг соо хэлэхэ гэнэгүйб, зүгөөр түүхэтэ үнэн юумые үмөөрэжэ нэгэ хэды үгэ хэлэхэ хэрэгтэй хэжэ тоолоноб. Ушарынь хадаа, булимтаралга хэхэ гэһэн буруу һанаае үмөөрэжэ, хуурмаг тезисүүдые худхаһан бэеэрээ түүхэ домогые хазайлгаха ябадалые тэсэхын аргагүй. Түүхэтэ үнэн юумые һэргээн бодхоохо ба итальянска булимтарагшадые генерал де Боно, Грациани, Месте гэхэ мэтэ болгожо харуулдаг фашистска бэшээтэнэр болон Фиовани, Джентиле мэтын итальянска политигуудай заншалые дахажа ябаһан хэбэртэй итальянска түлөөлэгшын эндэ хэлэһэн юумэнлэ огто таарахагүй событинуудай бодото шарайе харуулхын тулада эдэ ушар баримтанууд хүсэд хүрэхэ байна.

ДЭЛХЭЙН ТҮРҮҮШЫН ДАЙН БА ИТАЛИ

хэйн түрүүшын дайнда Итагол зорилгонь хадаа германимпериализмые һалгаажа хаяһэн юм, мүн тиихын хаар Юлийскэ Крайные сүлөөлхэн байна гэжэ эндэ Люксема ордон соо хэлэхэһээ Боэшэбэгүй. 1914—1918 онуудлоһон дайн сэрэгтэ итальянимпериализм Бономиин хэлэһэн р байгаа һэн гү? Ямар шалн дээрэһээ дэлхэйн түрүүшын а Антантын талада оролсоһон аб? Дайн сэрэгтэ Италиин оходонь итальянска политикар үзэл ба хүсэлэн бии бай Энэ дайнда хайшан гээд ороо Эдэ ушарнуудыешье һануу-1915 оной май һара болтор болбол Германи, Австро-, Итали гэхэ мэтын гурбалюзда оролсоод байһан юм.

Тиимэ болохолоороо Итали хадаа германска империализмтайшье австро-венгерскэ империализмтайшье нүхэсэжэ ябаһан байна. Мүн тиихэ зуураа Итали болбол хэн илалта түйлаха байнаб тэрээн тээшэ өөртөө аюулгүйгөөр нэгэдэхын тулада таатай саг шэлэжэ олохо гээд, Антантатай хүшуугаа холбожо байһан юм. Дэлхэйн түрүүшын дайнда Итали иигэжэ шадаа һэн. Бүгэдын мэдэһээр, дэлхэйн хоердохи дайнда Итали иигэжэ огто шадаагүй. Эдишэ бэдэржэ ябаһан гуринха шоныи шунахай һаналтай байдаг тиимэ гүрэндэ политика гээшэнь ходо урагшатай байдаггүй юм. Тиин 1915 оной май һарада Итали болбол австро-венгридэ орходоо нилээд ехэ юумые түлэхэбди гэжэ найдуулһан Антантын державануудтай үгэсэ нэгэдэбэ.

1915 оной апрелиин 26-да Итали болбол Антантын гүрэнүүдтэй нюуса хэлсээ баталжа, тэрэнэй еһоор Италида Валлона ба Сасено гэдэг арал үгтэхөөр найдуулагдаһан тухай мэдэнэбди. Тэрээн тухай Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхаһан Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проект соо тусгаар—22-дохи статья зорюулагданхай. Тэрэнэй еһоор, Итали болбол энэ аралые абахамни гэһэн алибаа эрилтэһээ арсаха гэһэн байбашье, Албаниие хубаахаар зүбшөөлөө үгэһэн байгаа.

Тиихэдээ Итали болбол бүхы гадаадын харилсаануудта Албаниие табиха эрхэтэй болохо условитойгоор тэрэниие хубаажа абахаар зүбшөөлөө үгэһэн байгаа. Энэ хадаа дэлхэйн түрүүшын дайнда Антантын талада Италиин хабаадалсаха болоһон үнэн ушар шалтагаануудые эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ. Истрия, Далмациин эрье шадарай газарые 50 миллион фунт стерлинг английска урьһаламжа абаха нэмэритэй—эгээ иимэ сэнгээр Итали болбол Германида эсэргүүсэн дайлалдахые зүбшөөлөө үгэһэн байна. Угаа таатай саг шэлэгдэһэн байгаа. Итали болбол өөрынгөө союзнигууд болохо Германи ба Австрида эсэргүүсэн орожо, энээнэй түлөө Итали дотор аррилент гэжэ нэрлэдэг тэрэ газар абахые хүсэһэн байгаа. Бономиин урдаа бариһан поэт Дантейн бэшэһэн энээн тухай юумэ олдохо юм гэжэ һанахагүй байнаб, харин өөрынгөө дэмырэнги фашистска үзэл сурталаар элидэ гараһан поэт Аннунцио гэдэгэй бэшэһэн юумэ соо тиимэрхүү юумые хэлсээнгүй олохо болохо байна. Тиимэ хадань, урма зоригоо бадаруулхын түлөө Данте гэгшэһээ түрүүн Аннунциодо хандахыень Бономидо дурадхаха байнаб. Ушар баримтанууд иимэ гээшэ. Эдэ баримтануудые хабсаруулаад, 1915 ондо байһан Италида иимэ шэнжэлэл үгэжэ болохо байна.

Австриин дарлалтые унагааһан революционно-демократическа гэхэ гү, али революционно-буржуазна Итали, Гарибалиин үеын Итали болбол бидэнэй хараһаар байтар бусад арадуудые дарладаг, Турци ба Австриие топодог Итали болобо, жэрхэмшэг реакционно, бузар булай буржуазитай Итали болоһон байна, тэрэ хадаа «олзо хубаалганда оролсохо болоһондоо бахатажа аманһаан шүлһээ гоожуулба».

Түүхэтэ үнэн юумые гүнзэгыгөөр хэлэһэн үгэнүүд иимэ гээшэ. Эдэ үгэнүүд хадаа советскэ гүрэнэй агууехэ байгуулагша В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүд болоно.

Ушар баримтанууд иимэ байна гээшэ.

ЮЛИЙСКЭ КРАЙНА

Мүнөө удаадахи асуудал—Юлийскэ Крайна тухай хэлэхэмни. Юлийскэ Крайна гээшэ юун бэ? Юлийскэ Крайнын национальна состав нээрээшье олон түрэлэй байха юм. Энэ хадаа 1910 ондо хэгдэһэн австралийска бэшэлгээршье, баһа үнэн байдалтай үлэмжэ таарахаар 1945 ондо хэгдэһэн бэшэлгээршье гэршэлэгдэхэ байна. Энэ областиин национальна состав олон ондоо байгаашье һаа, тэндэхи зоной гол хубинь урда славянска яһанай арадууд болохо байна гэбэл: словенүүд ба хорвадууд, тэдэнэр хадаа тус областиин арбанай юһэн хуби шахуу бүхы территориие нэлэнхыдэнь эзэлнэ. Энэ славянска далай соо итальянска зонтой бишихан ольтиргууд бии гээшэ. Тиихэдээ итальянецууд гол түлэб гэхэ гү, али имагта Триест,Горицо, Фиуме Пола гэжэ городуудта, Изоцио гэдэг мүрэнэй алаг тээшэ (Градиска, Монфальконе) Истрын баруун эрье шадар (Каподистроя, Пирано Паренцо, Тазинго), мүн тэрэшэлэн энэ хахад аралай баруун хойто талада (Буис, Монтона, Пингуенте, Пизиоро) һуудаг байһаниинь үнэн ушар байна. Энэ хадаа бодото ушар мүн тэрэниие хэншье арсанагүй, теэд тэдэнь юушье шиидхэнэгүй, зүгөөр тэрэниие харалсажа тоохо хэрэгтэй гэбэшье, тэдэ ушар баримтанууд хадаа Юлийскэ Крайна гээшэ этнографическа шэнжээрээ славянска область, славянска газар мүн болоно.

1910 оной бэшэлгын ёһоор, хожомынь Венеция-Джулия гэдэг итальянска областиин составта ороһон территори дээрэ 470 мянган славянууд һуужа байба. Югославиин тоо мэдээгээр хадаа энэнь бүри 6-650 мянга байха ёһотой юм. Тус областиин бүхы зонойнь тоо 1 миллион болохо байгаа юм һаань, славенууд гээшэ бүхы Юлийскэ Крайнын улад зоной гурбанайнь хоер хуби тухай болохо байнабшуу. Юлийска Крайнада һуудаг славянуудай тооe элитэ үсөөн болгожо бэшэһэн, 1910 оной австрийска бэшэлгын ёһоор, итальянска зон 330 мянган хүнһөө үлүү гархагүй байгаа һэн. Тиимэ болохолоороо Юлийскэ Крайнада бии байһан славянска улад зон Итальянска зонһоо һураггүй олон байнабшуу.

Юлийскэ Крайна гээшэ өөрынгөө мэдээжэ түүхэ домогтойгоо хамта, хажуудань хүршэ байһан Югославиин бусад частьнуудтал адли югославска газар болохо байнабшуу..

1945 оной намар Лондондо болоһон Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ мүнөөнэй конференцидэ советскэ делегациие толгойлогшо В. М. Молотов энээн тушаа иигэжэ хэлэһэн юм: «Италиин гарта Истриин шэлжэн орохо гээшэ юун бэ? Сэхэрүүнь хэлэхэ юм болоо һаа, энэ хадаа бусадай газарые булимтаржа абалга болохо байна. Теэд бусадай газарые юунэй тулада булимтаран абаха хэрэгтэй гээшэб? Зүүн тээшээ дабшаха гэһэн өөрынгөө политикые ябуулхын тулада хэрэгтэй байнабшуу. Түүхэ домог дээрэһээ мэдэхэдэ, энэ политикые Германи ба Итали үни удаан жэл соо баримталжа байгаа һэн. Славянска территориие булимтарха тухай асуудал түүхэ домогой тусгаар сагай турша соо Германиин зонхилогшодой ой ухаасынь эзэлжэ байһан ушарые һайса мэдэхэ байнабди. Славянуудые булимтаржа, зүүн тээшээ дабшаха гэһэн «Дранг нах остен» гэдэг энэ политика болбол Украина, Белоруссн гэхэ мэтые булимтаран абаха һанаатай байһан гитлеровскэ Германиин политикада эгээн ехээр дэлгэрһэн байха юм. Итали дотор энэ политика мүн лэ үнинэй үндэһэтэй байба, гэбэшье гансал славянуудые бэшэ, мүн түбхын түрүүндэ Европодо байһан славянуудые булимтаржа Муссолиниин бэелүүлһэн тэдэ бүхы булимтаралгын түсэбүүд соо дэлгэрһэн байгаа.»

Энэ хадаа Парижска конференциин эхилхэһээ түрүүн хэлэгдээ һэн, манай комиссиин заседани дээрэ де Гаспериин үгэ хэлэхэһээ түрүүн, Бономиин үгэ хэлэхэһээ түрүүн иигэжэ хэлэгдэһэн байгаабшуу. Мүнөөнэй итальянска политика хадаа В. М. Молотовой үгэһэн сэгнэлтэ соо хэлэгдэһэнһээ юугээрээшье илгархагүй байһыень ойлгохонь бэрхэтэй бэшэ байна. Юлийскэ Крайнын байдал иимэ байна гээшэ.

ЮГОСЛАВИИН ТРИЕСТ

Триест тухай хэрэг ямар байна гээшэб? Триест гээшэ юун бэ? Түбхын түрүүндэ Триестын онсо илгаатай байһан тухай анхаралаа табиха хэрэгтэй байна гэбэл, Триестын оршон тойрон үргэн ехэ славянска газар хабтайжа байна. Триест гээшэ бүхы хизаарай центр, тэрэниие гол ехээр хүдэлгэхэ нерв, тэрэнэй ажа амидаралай үндэһэн түлхюурынь болоно. Триестын хуби заяан гээшэ бүхы областиин, бүхы хизаарай хуби заяантай. тон нягта холбоотой байха юм.

Триестын түүхэ домог хадаа славянска агаараар амисхаалжа байһыень, тэрэнэй ажабайдалынь славянска үзэл сурталтай байһыень гэршэлнэ. Түүхэдэ байһан тосхонуудые гартаа абаад байхадаа, хэдэн зуун жэлэй саада тээ венецианууд Триестдэ өөрынгөө хуули засаг тогтоохо гэһэн һэдэлгэ гаргаба. Тэдэнэр хадаа XIII ба XVI зуун жэлнүүдэй турша соо Триестые дүрбэ дахин эзэлэн абаһан байгаа. Триест шадал муутай байба, тиигээд Венециин зүгһөө добтолхо аюул бии байһан хадань Триест болбол 1382 ондо австрийска герцогой далдалгада орохо баатай болоо һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо 1918 он хүртэр Триест гээшэ Австриин составта оролсожо, Адриатическа далай дээрэ тэрэнэй шухала порт болоод байһан юм. Энэ сагай турша соо Итали болбол Триестдэ ямаршье хамаагүй байгаа һэн. Итальянска арад ба Италиин эрхим хүнүүд Истриие Италитай нэгэдүүлхын түлөө горьдожо ба тэмсэжэ байһан юм гэжэ али зуун жэлнүүд тухай Бономи хэлэнэ гээшэб? Тэрэнь али зуун жэлнүүд бэ?

Бүхы зуун жэлнүүд хадаа эндэ Бономиин хэлэһэндэ тон зэрюу байнабшуу. Истрия ба Триест гээшэ зуун жэлнүүдэй хугасаа соо Италида хэзээшье хабаадаагүй байһан юм.

Дэлхэйн түрүүшын дайнай урда тээ Триест болбол Дундада далайн тэг дундуур судныи ябаха ба далайн наймаа хэхэ томохон центр болоод байгаа һэн. Триестын судоходно кампанинууд болбол Зүүн Африкын, Центральна Африкын, Дүтын ба бүри Алас Дурна зүгэйшье портнуудтай таһалдаагүй линитэй байһан юм. Тиимэ болохолоороо, Триест болбол угаа шухала далайн порт болоһон юм. Мүн тиихын хажуугаар туйлай шухала индустриальна центр боложо, тэндэ судно бүтээлгын, булад хайлуулгын, нефть сэбэрлэлгын ажаүйлэдбэри илангаяа ехээр хүгжэһэн байна. Триест гээшэ портовой түхеэрэлгэ болон ашаа тээхэ-буулгаха шадабариингаа талаар Европын эрхим портнуудтай зэргэшэхэ байна гэжэ хэлэхэдэ болоно.

Триест хадаа 1918 ондо Италитай нэгэдүүлэгдэһэн юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Триест унажа захалаа һэн. Хэрбээ бусадай газарые таһа дүүрэжэ абаха гэһэн гансал ушар шалтагые анхаралдаа абаагүй байгаа юм һаа, Итали гээшэ хэдэн арбаад ондоо портнуудай, жэшээнь Адреатикада байһан аад, юундэ Триестые абаха гэжэ оролдоно гээшэб гэжэ ойлгогдохогүй байна. Гэбэшье, Триест гээшэ гансахан портнь болохо байһан хадань Югославида али тухай шухала байһаниинь ойлгогдоно бэзэ.

Триест болбол Югославиин ажа амидаралай центр болохо байһыень сэхэрүүнь бодожо үзэдэг хүнүүд энээниие ойлгохо байгаа.

Энээнэй дашарамда би болбол раппальска договорые буруушааһан Ллойд Джорджын хэлэһэниие баримта болгожо шадаха байнаб. Ллойд Джордж болбол «эб найрамдалай договорнууд тухай үнэн юумэ» гэжэ нэрэтэй ном соогоо «Сэдьхэлтэй байха» гэдэг үгые дайн сэрэг дууһан һандаргаба» гэжэ бэшээ һэн... «Амгалан тайбанай конференци гээшэ бидэнэй дай хэжэ буляалдаһан тэдэ заршамуудые эблэжэ, диилэнхи олонхи зонойнь бусад ондоо бүрин эрхэтэ гүрэнтэй нэгэдхэхэ гэжэ бодожо байгаашье һаань тэрэ газар нютагуудые өөрынгөө эзэмдэлгэнүүдтэ нэгэдүүлхэ арга Италида олгобо, тэдэ газар нютагуудта плебесцит хээ юм хадаа, угаа олонхи зониинь итальянецууд тээшэ бэшэ, харин славянууд тээшэ голосуудаа үгэхэ байһандань заашье һэжэглэжэ болохогүй.»

Би болбол мүн тэрэшэлэн урдань итальянска премьер министр байһан Алфонсо Ламармор гэгшын хэлэһэниие баримта болгохо байнаб. Сэрэгэй авантюриһаа ондоо юумэдэ дурагүй байһан энэ хүн 1886 ондо итальянска сенадта иигэжэ мэдүүлээ һэн:

«Триест тухай асуудалые би хэзээшье бодожо үзөөгүй хүм. Энэ нэрэ гээшэ минии ой ухаанда нэгэтэшье ороогүй юм. Энэ портын хамаг бүхы аша туһань, илангаяа тэрэнэй худалдаа наймаань хойто зүгтэй холбогдонхой. Тэрэ город славянска зоноор хүреэлэгдэнхэй. Тэдэнэр хадаа итальянецуудтай худалдаа наймаанһаа бэшэ, ондоо ямаршье барисаатай байхые хүсэнэгүй. Хэрбээ ямар нэгэн ушарһаа Триестын итальянска болоод байгаа юм һаань, тэрэ хадаа айхабтар ехэ аягүй ябадалай ба эхи захагүй аюулай үндэһэн болохо байгаа». Иигэжэ итальянец хэлээ һэн. Гэбэшье өөрынгөө политическэ үзэлдэ торонгүй ушар баримтанууд тухай сэхэрүүнь хэлэжэ шадаха байһан хүн иигэжэ хэлэбэ гээшэ.

Теэд энэ хадаа 1886 ондо болоһон хэрэг, тиимэ хадань бүри һаяын ушар баримтануудые харуулхые зүбшөөрыт: Би хадаа 1915 ондо профессор Тоинби гэгшын бэшэһэн «Триест Италия» гэдэг ном тухай хэлэхэмни. Энэ ном соо хэлэгдэһэн юумые анхарангүй орхихын аргагүй.

Бэеэ даанхай байхын түлөө тэмсэл хэжэ байха үедөө Итали болбол Адреатикын райондо Венециин нүлөөниие халдаажа абаһан байгаа гэжэ профессор Тоинби хэлэнэ. Теэд энэ нүлөөниинь хаана-яанагүй адли байна бэшэ. Далмацида итальянска этэгээд өөрынгөө нүлөө халдааха талаар даншье өөдэгүй байнабшуу. Тиимэ хадань, энэ территориие эзэлхэ гэдэг Италиин эрилтэнүүд тухай хэлэһэнэйшье хэрэггүй гэһэн байгаа. Экономическа хүгжэлтынгөө талаар итальянска Триест гээшэ бүри тиихэ сагта бүхы дэлхэй дээрэ удхатай порт боложо байна гэжэ 30 жэлэй саада тээ Тоинби баталан хэлэһэн байгаа: Тиимэ хадаа Триест гээшэ Италидашье, Германидашье оруулагдаха ёһогүй. Тэрэ хадаа урда славянска нэгэдэмэл гүрэндэ оролсохо гү, али бэеэ даанхай гүрэн болохо ёһотой гэжэ Тоинби хэлэһэн байха юм.

Зүгөөр тиимэ бишиихан гүрэн, өөрынгөө угаа шухала экономическа шанарые аршалха ба зонхилон хүтэлхын тулада, хүсэд зэбсэгтэй болоогүй байһан хадаа профессор Тоинбиин һанамжаар хадаа тиимэ гүрэн боложо таарахагүй байгаа: Тэндэхи зонойнь дура хүсэлые харалсангүйгөөр тэрэнэй хуби заяаниие шиидхэжэ болохогүй, плебесцит хэһэнэй эсэстэ Триестые урда славянска гүрэнүүдтэй нэгэдүүлжэ федеральна орон болгоод байгаа хада, энэ асуудалые шиидхэгдээ гэжэ тоолоходо болохо байгаа гэжэ Тоинби заана.

Энэ хадаа Триестые Югославитай нэгэдүүлхэ гэһэн ушарые үмөөрэһэн эли тодо позици мүн.

Европодо амгалан тайбан байхын тулада юу хэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, Австриин состав соо хүсөөр оруулагдаһан национальна группанууд бэеэ даанхай национальна байдалтай болохонь шухала байна гэжэ Тоинби хэлэһэн байгаа.

Эндэ өөрынгөө мэдүүлгые хэһэн итальянска правительствын түлөөлэгшэ ушар баримтануудта али тухай бодолгогүйгөөр хандажа байһыень гэршэлжэ минии харуулһан баримтанууд ба хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүд хүсэд болохо байна бэшэ аал?

Советскэ делегациие толгойлогшо Молотов болбол Югославида Триест гээшэ гүрэн-түрын удхатай угаа шухала ба оройдоо ганса шахуу портнь болоно гэжэ хэлээ һэн. Триестые Юлийскэ Крайнаһаа таһа татажа абаха гээшэ Югославиин орой гансахан томо портые һалгаагаад. Триестын өөрынь саашадаа хүгжэхэ ба дэбжэхэ үндэһэ һууриинь һалгааха ябадал болохо байна. Ушар иимэ дээрэһээ, Советскэ делегаци болбол Югославида Триестын шэлжэн орохо ябадал хадаа энэ үргэн хизаарай худалдаа наймаанай ажаүйлэдбэриин центр ба порт болохо тэрэниие хүгжөөхын тулада таатай зохид условиие бии болгохо байһандань һэжэг түрэхэгүй байна гэжэ шиидхээд байна.

Триестын сүлөөтэ газар нютаг болгохо тушаа Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэриин проектые анхаралдаа абаха хэрэгтэй. Энэ шиидхэбэри хадаа зарим делегациие хамагай түрүүндэ Югославиин делегациие хангаһагүй. Гэбэшье, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхаһан шиидхэбэри хадаа үнэнтэ зүбөөр байлгые бэелүүлхэ хэрэгтэ тон бага нэмэри болохо байна.

Нүгөө талаһаа итальянска империализмын адвокадууд болобо гэһэн һэжэг түрүүлхэ ябадалые бэеһээнь зайлуулхые яараһан тэдэ хүнүүдшье Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй энэ шиидхэбэридэ дурагүй байха юм. Жэшээнь, эндэ нэрээрынь хэниишье хэлээгүй байтар бразильска делегаци эгээ тиигэһэн байха юм. Хулгайшын малгайда гал аһаба гэжэ хүүшанай ород оньһон үгэ соо хэлсэдэг шэнги юумэ боложо байна гээшэ ха.

Теэд би эдэ делегацинууд тухай тогтожо хэлэхэгүй байнаб. Баһа дахин итальянска делегаци тухай хэлэхэмни. Бономи болбол итало-югославска хилэ тушаа экспертнүүдэй комиссиин элидхэлэй 76-дахи пунктые урдаа барижа хэлэһэн байна. Теэд Бономи өөрынгөө зангаар бэедээ туһатай юумые урдаа барьяад лэ, итальянска зониие хубаарилан табиха тухай хэлэгдэһэн бүлэг соонь хорватска ба славянска зон тухай бүри юушье дурсаагүй байшоо.

1910—1945 онуудай бэшэлгэ дээрэһээ хараад үзэхэдэ Истридэ бии байһан итальянска зон далайн эрьө зубшаһан зурууд газарта тусгаар аралнууд боложо тэндэ сугларанхай байха юм. Үлэгшэ зониинь хадаа славянска зон болоно, тэдэнэр хадаа итальянска зоной олон байһан газарташье ажабайдалые шиидхэжэ байдаг.

Иимэ ушарһаа, нэгэ жэлэй саада тээ Лондондо итальянска делегацай хэлэһэн юумые мүнөө Парижда Бономи дабтажа хэлэһэн байна. Тиихэдэ Лондондо хэлээшэнь 30 жэлэй саада тээ Парижда итальянска премьер Орландын хэлэһэн юумэ дабтагдаһан байгаа. Энээн дээрэһээ харахада итальянска зонхилогшодой дунда националистическа булимтаралгын хомхой хобдог шунахай үзэлэй али тухай ехээр халданхай байһаниинь элирнэ.

Бидэнэр эндэ югославска делегациин хэһэн мэдүүлгые шагнаһан байнабди. Тэндэ хэлэгдэһэн ушар баримтанууд хүсэтэй байһан хадаа, үнэн юумэ хүсэтэй байһан хадаа, хүнүүдтэ һанал бодол түрүүлэнгүй үнгэрөөгүй байха зэргэтэй. Славянска арадуудай эрхэ ба аша туһые хүндэлхэ заршамтай тааралдуулан югославо-итальянска хилэ тогтоожо, энэ конференци өөрынгөө зорилгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдаха байнаб.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээр

Румыни, Болгари, Венгри ба Финлянди тушаа экономическа комиссида

ПАРИЖ, сентябриин 3. (ТАСС-эй тусхай корр.). Румыни, Болгари, Венгри ба Финлянди тушаа экономическа комисси болбол Румынитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проект соо (статья 24) бэшэгдэһэн Нэгэдэмэл Нацануудай зөөриие бусааха тухай статьяе мүнөөдэр зүбшэн хэлсэжэ захалаа. Комисси болбол энэ статьягай түрүүшын 3 параграфые һайшаагаад, польско делегациин дурадхаһан заһабариие баталһан байна. Энэ статья хадаа 1939 оной сентябрь һарада Румыни худар абаашагдаһан аад, тэрэ сагай Румынска засагаархинай албадан хуряажа абаһан Польшын ба тэрэнэй гражданинуудай зөөри тухай хабаатай юм.

24-дэхи статьягай нэгэдэхи параграфта оруулагдаха английска ажаглалтые хаража үзэхэдэ (тэрэнэй удхань хадаа 1940 оной июнь һараһаа хойшо румынска уһан соо байһан бүхы судьнануудые бүрин бүтэнөөр Англида бусаажа үгэхэ тухай хэлэгдэнэ) американска делегат хадаа энэ суудалые шэнжэлэн үзэхын тулада, мүн тус договорой бусад статьянуудта хамаадаха ондоошье олон ажаглалтануудые хаража үзэхын тулада, техническэ подкомисси байгуулхые дурадхаба.

СССР-эй түлөөлэгшэ Херащенко гэгшэ энэ дурадхалые буруушаажа үгэ хэлэхэдээ, шухала асуудалнуудые комиссиин шиидхэхэ саг хүртэр техническэ подкомиссинуудые байгуулһанай хэрэггүй гэжэ зааһан байна. Комиссиин бусад членүүд советскэ делегадай һанамжые зүбшөөһэн байгаа.

Югославска делегациин шухала дурадхал

ПАРИЖ, сентябриин 3. (ТАСС-эй тусхай корр.). Мүнөөдэр Сэрэгэй комисси болбол Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой хэдэ хэдэн статьянуудые хаража үзөөд, нэгэн дуугаар һайшаан батална. Эдэ статьянууд хадаа Итальянска зэбсэгжүүлгые хизаарлаха гэжэ хараалһан байха юм. Энэ зүбшэн хэлсэлгэ боложо байхадань, югославска делегациин түлөөлэгшэ адмирал Манола гэгшэ урдань фашистска сэрэгэй организацинуудта алба хэжэ байһан офицернууд болон унтер-офицернүүдые итальянска армида абаха ябадалые хорихо гэжэ дурадхаһан байна. Энэ дурадхалые Советскэ Союз, США, Великобритани, Чехословаки, Франци болон Украинын түлөөлэгшэд дэмжэһэн байна.

Гансал Шэнэ-Зеландиин делегат югославска дурадхалые буруушаажа үгэ хэлэбэ. Тэрэ хадаа урдань дайсан байһан гүрэнэй армиһаа фашистска этэгээдүүдые үндэһөөрынь үгы хэхэ гээшэ сэрэгэй комиссиин уялгада орохогүй юм гэжэ тайлбарилха һанаатай. Теэд Шэнэ-Зеландска делегадай тиимэ хүйхэр һанамжые хэншье дэмжээгүй байһан хадань, өөрөө тэрээнһээ арсаха баатай болоо.

Комисси болбол югославска делегадай дурадхалые эб найрамдалай договорой шэнэ статья болгожо нэгэн дуугаар баталан абаа.

Автралийска делегациин политическэ тоо бодолго

ПАРИЖ, сентябриин 3. (ТАСС-эй тусхай корр.). Финляндида хамаатай эб найрамдалай договорой проектые хэлсэхэ политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин мүнөөдэрэй үдэшын заседани бүхыдөө австралийска заһабаринуудай зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан байгаа.

Хүнэй эрхэ болон үндэһэн сүлөөтэ байдал тухай 6-дахи статьяе хаража үзэхэдэ, австралийска делегат Ходсон болбол бусад зарим комиссинуудта буруушаагдаад байһан өөрынгөө заһабариие үмөөрэжэ, унжагай ута үгэ хэлэһэн байха юм. Тэрэнэй заһабари бурvушаагдажа, Финляндитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой 6-дахи статья һалгээтэгүйгөөр баталагдан абтаба.

Удаа тээнь, тус комисси болбол договорой һүүлшын хубиие хаража үзэлгэдэ оробо. Тиихэдэнь австралийска түлөөлэгшэ Ходсон болбол «Хүнэй эрхые үмөөрэхэ европейскэ сүүд» гэдэг тухай шэнэ бүлэгые оруулха гэжэ манай делегаци дурадхана гээд соносхобо. Тиимэ бүлэгые бүхы табан договор соо оруулхые австралийска делегаци дурадхаһан байгаа. Теэд энэмни бирахагүй гээшэ ха гэжэ бодоходоо, австралийска делегат өөрынгөө проектые хаража үзэлгые хойшолуулхаар дурадхаһан байна. Тус дурадхалые Шэнэ-Зеландиин түлөөлэгшэ мүн лэ дэмжэн дүнгэлсэбэ.

Австралийска делегациин ушар баримтануудые хүнүүдэй тоохогүй хэбэртэй болоходонь английска делегат Лорд Худ гэгшэ баһа ондоо дурадхал оруулба. Тиихэдээ сүүд тухай асуудалые Юридическо-редакционно комиссида дамжуулан үгэхые дурадхаһан байгаа.

Иимэ дурадхал ороходонь, советскэ делегадууд А. Я. Вышинский болон К. Новиков гэгшэд арсаһан байнад. СССР-эй түлөөлэгшэ А. Я. Вышинский болбол австралийска проект соо юридическэ удхатай юумэ юушьегүй гэжэ тэмдэглэбэ. А. Я. Вышинский болбол австралийска делегадта харюу үгэжэ үгэ хэлээд, австралийска делегациин болон тэрэнэй ара талада байжа бэеэ нюугшадай арга мэхые элирүүлэн гаргаһан байна.

Итало-Югославска хилэ тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ

ПАРИЖ, сентябриин 4. (ТАСС-эй спецкорр). Италида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин заседани дээрэ Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектын итало-югославска хилэдэ хамаатай статьянуудые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлбэ.

Чехословацка делегаци италоһоо Масарик гэгшэ үгэ хэлэжэ, Чехословаки болбол Триест ба итало-югославска хилэ тухай асуудалай хангалтатайгаар шиидхэгдэхые ехээр хүсэнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Итало-югославска хилэ тухай асуудалаар абтаһан шиидхэбэри хадаа Европын энэ хубиин ерээдүй үеын экономическа ба политическэ байдалда ехэхэн нүлөө үгэхэ байна.

Чехословацка делегаци итало-югославска хилэ тушаа югославска делегациин оруулһан дурадхалые дэмжэнэ.

Удаань Урда-Африканска Союзай түлөөлэгшэ үгэ хэлэбэ. Манай орон болбол Югославида ехэл дуратайгаар хандана гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тиигэбэшье, итало-югославска хилэ ба Триест тухай асуудалаар Югославиин һанал бодолые бэеэ барингүй буруушааба. Урда-Африканска Союзай делегаци хадаа эб найрамдалай договорой проектдэ шэнэ заһабари оруулна. Тэрэ заһабаринь Триестын сүлөөтэ территориие ехэ болгохо гэһэн удхатай.

Тэрэнэй һүүлдэ үгэ хэлэһэн бразильска делегат мүн лэ Урда-Африканска Союзай түлөөлэгшэдэл адли өөрыгөө Югославиин хани нүхэр гэжэ соносхоно. Тиихэтээ хамта итало-югославска хилэ тухай асуудалай шиидхэлгые хойшолуулха гэжэ дурадхал оруулба. Энэ дурадхалай ехэхэн аюултайнь тон элитэ. Хэнэйшье мэдэһээр, эб найрамдалай договорнуудай проектнүүдтэ хамаатай ямар нэгэн асуудалнуудай шиидхэлгые хойшолуулха гэһэн дурадхалнуудые зарим делегадууд конференци дээрэ оруулһан байгаа. Мүнөө болоходо бразильска делегаци хадаа Парижска конференциин хаража байһан эгээл шухала асуудалнуудай нэгые шиидхэнгүйгөөр орхихые дурадхана гээшэ.

США-гэй делегаци сенатор Коннели гэгшэ үгэ хэлэжэ амгалан тайбаниие Холбоото Штадуудай хүсэжэ байһан тухай мэдүүлбэ. Бата бэхи эб найрамдал туйлахын түлөө хүсэеэ гаргахыень комиссиин бүхы членүүдые уряалба.

Удаань Белорусска делегациие хүтэлбэрилэгшэ Киселев үгэ хэлэбэ.

Итало-Югослави хоерой хоорондохи хилые тогтоохоор Белорусска делегациин дурадхаһан шугам хадаа имагтал этническэ принципэй үндэһэ һууритай юм. Энэ принцип французска экспертнүүдэй дурадхалда үгы гэжэ Белорусска делегаци тоолоно. Тэдэнэрэй шугам «этническэ тэнсүүри» гэжэ нэрлэгдэлэг. Теэд французска шугамай ёһоор, Югославиин хилын саана өөрынгөө национальна территориие эзэлһэн 180 мянган югославууд үлэхэ болонод, тиихэдэ Югославида — элдэб городуудаар тарашаһан имагтал 80 мянган итальянецууд үлэхэ болоно. Энээниие «этническэ тэнсүүри» гэжэ нэрлэжэ болохо аал?

Французска шугамые «этническэ тэнсүүри» гэжэ нэрлэжэ болохогүйнь лабтай. Харин тэрэнние этническэ талаар үнэн бэшэ байдал гэжэ нэрлэжэ боломоор.

Киселев болбол Белорусска дурадхалнуудые дэлгэрэнгыгээр баримтална. Эдэ дурадхалнуудай ёһоор Югославида Бенешевскэ Словениин участок үгтэхэ ёһотой болоно. 1921 ондо болоһон хүн зоной тоо абалгын итальянска хуулита мэдээнэй ёһоор, тэндэ 15 мянган хүн ажаһууна, тэдэнэй 400 хүниинь итальянска национальностиин юм. Саашань Белорусска делегаци хадаа Югославиин мэдэлдэ Горица гэжэ город ба тэрээнэй баруун ба урда тээхи хэдэн тосхонуудые үгэхэ гэжэ дурадхана. Хамта дээрээ энэ зонодо 40 мянга тухай хүн ажаһууна гээшэ, тэдэнэй 30 мянганиинь Горица гэжэ город соо байна. Горица город хадаа бүхы талаһаан словенскэ арадай территореор хүреэлээтэй ба городой арад зоной ехэнхи хубинь словенүүд болоно.

Французска шугам хадаа 4-һөө 8 километр хүртэр үргэнтэй ба 25 километр хүртэр утатай «коридор» байгуулхаар хараална. Хүн зоной тоо абалгын австралийска мэдээнэй ёһоор тэндэ 9 мянга 667 словенецууд ба 704 итальянецууд һуудаг байгаа.

Саашань французска шугам хадаа Триестын сүлөөтэ территоридо Истриин баруун хойто хубиие үгэлсэнэ. Югославиин орхихо ёһотой энэ территори болбол 500 квадратна километр тухай талмайтай ба Адриатическа институдай 1945 оной мэдээгээр тэндэ 65 мянган хүн ажаһууна. Тэдэнэрэй 35 мянганиинь словенецууд ба хорвадууд юм. Белорусска делегаци болбол Истриин энэ хубиие Италида дамжуулан үгэхэ гэһэн шухала баримтануудые олоногүй.

Белорусска делегаци болбол Югослави ба Триестын сүлөөтэ территори хоерой хоорондохи хилые хараалһан Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектын 60-дахи статьяда мүн лэ заһабари оруулхые дурадхаһан байна.

Далайн шадарай ямаршье арадтал адли далайн эрье словенскэ арадта эгээл ехэ удхашанартай гээшэ. Словенскэ областьнуудай мүнөө уеын бүхы хүгжэлтэнь далайн эрьетэй ба хамагай түрүүндэ тэрэнэй томо порт ба город Триесттэй нягта холбоотой.

Словениие үргэн коридороор далайһаань дэлхэйн нэгэдэхи дайнай һүүлдэ итальянска империализмын табалһан ябадал хадаа словенскэ арадта, тэрэнэй ажахын ба национальна ажабайдалда эгээл хүндэ сохилто болоо һэн. Иигэжэ, баалалтаар словенскэ арадай ажахын ба национальна хүгжэлтэ зогсоогдошоһон бэлэй. Далайһаа һалгаагдашаһан Словени экономическа хүшэр хүндэ байдалда орошоһон байгаа.

Словенскэ арад болбол Югославиин бусад арадуудтай хамта фашистска эзэмдэгшэдтэ эсэргүү арадай-сүлөөлэлтын дайнда бодоходоо, агуехэ союзнигуудтайгаа хамта гансашье өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй ба ерээдүйн байдалай түлөө тэмсээ бэшэ, харин тэрээндэ байгаалиин ёһоор үгтэһэн аад, итальянска империализмын буляажа абаһан ажахын талаар эрхим һайн ажабайдалай условинуудай түлөө тэмсэнэб гэжэ гүнзэгыгөөр этигэдэг һэн. Тэрэ арад хадаа өөрынгөө нэгэдэхын түлөө, өөрынгөө эрхын түлөө, өөрынгөө далай шадарай газарай түлөө тэмсэнэб гэжэ этигэдэг һэн.

Словенскэ арадай гүйлтанууд ба дура хүсэлыень ойлгоноб гэжэ Киселев хэлэнэ. Хашагдажа хабшаглажа байһан бага арадуудай эрхые һэргээхыень амгалан тайбанай конференциһээ словенскэ арад эринэ.

Хэрбээ амгалан тайбанай конференци болбол Триест ба тэрэнэй оршон тойронхи газарые Югославида үгэхэ гэжэ шиидхээ һаань зүбтэй болохо. Теэд мүнөө бии болоод байһан ушар байдалые хараадаа абажа, Белорусска делегациин дурадхаһанай ёһоор Югослави ба Триестын сүлөөтэ территори хоерой хоорондохи хилые зүбшэн хэлсээд, тэрэниие тогтоон абаха гэһэн дурадхал оруулха байнаб.

Греческэ делегациин эрилтэнүүд

ПАРИЖ, сентябриин 4. (ТАСС-эй спецкорр). Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектые зүбшэн хэлсэлгые мүнөөдэр үргэлжэлүүлхэ зуураа сэрэгэй комисси болбол хараалагдаһан сэрэгэй флодой корабльнуудһаа гадна минэ зайлуулха хэдэн тральщигууд ба судьнануудые хэрэглэхыень Италида зүбшөөрһэн статьяе һайшааба. Теэд Европейскэ уһануудта минэнүүдые зайлуулха талаар уласхоорондын центральна коллегиин тогтооһон болзорой үнгэрхэдэ эдэ судьнанууд хуряагдаха болоно.

Тогтоогдоһон тооһоо үлүү гараһан итальянска сэрэгэй материалнууд болон техникэдэ хамаатай болохо 58-дахи статьяе зүбшэн хэлсэхэ үедэ греческэ делегаци заһабари оруулба. Тэрэ хадаа сэрэгэй олзо болгон Италиин абаһан бүхы материалнууд ба техникые Грецидэ бусаажа үгэхэ эрилтэ табиба. Тэрээнһээ гадна греческэ делегаци болбол Грецидэ итальянска армиин үгы хэжэрхиһэн материалнууд ба техникын зарим нэгэн хубииеншье Италяар түлүүлхэ гэһэн эрилтэ хэбэ. Эсэстээ Греци болбол СССР, Великобритани, Америкын Холбоото Штадууд ба Франциин түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн межсоюзническа комиссиие байгуулаад, тэрээндэ греческэ түлөөлэгшые оруулалсаха хэрэгтэй гэбэ, энэ комисси хадаа Грецидэ үгтэхэ ёһотой материалнууд ба техникын тоое тодорхойлхо ёһотой болоно.

Иихэ зуураа греческэ делегат болбол Грециһээ Италиин юу абаһаниие, ямар юумэнэй үгы хэгдэшэһэниие ба ямар материалнууд ба техникые Грециин эриһэн тухай заажа хэлэбэгүй. Тиимэ болохолоороо греческэ заһабари эрид сэхэ бэшэ ба хүсэд баримтагүйгөөр харагдана.

Греческэ заһабариие арсажа, США ба Югославиин түлөөлэгшэд үгэ хэлэбэд. Французска делегациин түлөөлэгшэ генерал Катру болбол итальянска бүхы сэрэгэй материалнууд ба техникэ СССР, Великобритани, США ба Франциин правительствонуудай мэдэлдэ үгтэхэ ёһотой гэһэн мэдүүлгэ СССР, Великобритани, США ба Франциин делегадуудай үмэнэһөө хэлэбэ.

Энээнэй һүүлдэ греческэ делегат өөрынгөө заһабариие гэдэргэнь бусаажа абаха ушартай болобо.

Комисси болбол Италитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой удаахи хэдэн статьянуудые һайшааба.

Нюуса дипломатиие һанажа уйдагшад

ПАРИЖ, сентябриин 4. (ТАСС-эй спецкорр.). Итали тушаа экономическа комиссиин байгуулһан репарацинуудай талаар подкомисси болбол өөрынгөө хүдэлмэриин эмхи гуримые хараалхаар мүнөөдэр сугларба. Подкомиссиин членүүд заседанинууд дээрэ хэблэлэй түлөөлэгшэдэй байлсахые боломоор гэжэ тоолоно гү гэһэн асуудалые подкомиссиин түрүүлэгшэ Руфф (Франци) гэб гэнтэ табина. Конференциин баталһан процедурын гуримууд энэ асуудалда тон эли тодо ба сэхэ харюу үгэһэн байгаа. Конференци ба тэрэнэй органуудай бүхы хүдэлмэринь нюуса бэшээр ябуулагдаха гэжэ шиидхэгдэһэн байгаа.

Подкомиссиин түрүүлэгшын энэ асуудалаа табихадань зал соо зохисогүй шамаагүйхэн болошоо. Теэд удаань Великобританиин түлөөлэгшэ Семитон гэгшэ подкомиссиин заседанинууд дээрэ хэблэлэй түлөөлэгшэд байлсаха ёһогүй гэһэн өөрынгөө һаналые мэдүүлбэ. Заседанинууд дээрэһээ журналистнуудые зайлуулха гэһэн өөрынгөө эрилтые тэрэ хадаа тон лэ гайхалтайгаар тайлбарилба: «Хэрбээ подкомиссиин заседанинууд дээрэ хэблэлэй түлөөлэгшэдэй байгаагүй һаань, манай хүдэлмэри түргэнөөр ябаха һэн» — гэжэ Ремптон хэлэбэ. Советскэ делегациин түлөөлэгшэ Коктомов болбол иимэ шалтагаан бариһандань ехэл гайхажа үгэ хэлэбэ. «Манай хүдэлмэридэ хэблэлэй түлөөлэгшэдэй юугээрээ һаад хэхэ байһыень би ойлгоногүйб. Манай подкомиссиин хүдэлмэридэ байлсахаһаань хэблэлые зайлуулхын ямаршье шалтагаан байхагүй» — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Конференциин хүдэлмэриие гэдэргэнь татахые Австралиин түлөөлэгшэ һэдэнэ

ПАРИЖ, сентябриин 4. (ТАСС-эй спецкорр.). Венгридэ хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин мүнөөдэрэй заседани хоёр жэгтэйхэн үгэ хэлэлгэнүүдээр илгарна.

Нэгэдэхеэр, Австралиин делегат үгэ хэлэжэ, преамбулые зүбшэн хэлсэлгэдэ дахяад бусаха тухай урдань хэлэһэнээ һануулаад, заһабари оруулхые хүсэжэ байһан тухайгаа мэдүүлбэ.

Хэнэйшье мэдэхээр, комисси хадаа үни сагта преамбулые нэгэн дуугаар һайшаагаа һэн. Гэбэшье, энэ ушар болбол преамбулада дахин өөрынгөө заһабари оруулхыень австралийска делегациие барибагүй.

Абтаһан шиидхэбэринүүдээ дахин хаража үзэлгэ ямаршье удхагүй ба энэ хадаа имагтал конференциин хүдэлмэриие унжагайруулхань гэжэ хэдэн делегацинуудай тэмдэглэһэн байбашье, Австралиин түлөөлэгшэ өөрынхеэ дабтажа үргэлжэлүүлбэ.

Комисси удаадахи заседанинуудайнгаа нэгэндэнь австралийска заһабариие зүбшэн хэлсэлгэдэ бусажа орохо баатай болобо.

Хоёрдохёор, Великобританиин түлөөлэгшэ лорд Худ гэгшэ үгэ хэлэбэ. Үшөө урдахи заседани дээрэ югославска делегаци Венгритэй хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектын статьянуудай нэгэндэнь заһабари оруулхые дурадхаһан байгаа. Тэрэ заһабаринь Венгридэхэ бага өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээр ябадалые зүбшөөрэхые байгаа. Энэ заһабарида үгэ хэлэхэ зуураа, лорд Худ мэдүүлһэн байна: «Манай бага яһатанай эрхэ тухай зобонгүйгөөр, тэдэниие усадхабал зүб болохо һэн».

Английска шэнжэтэй үзэл Америкын Холбоото Штадуу лөөлэгшэ дэмжэбэ. Энэ хадаа британиин ба Америкын Штадуудай зарим делегаду лэдэг демократи тухай үгын еэ таарадаггүйе харуулһан гээшэ.

Болгарида хамаатай по ба территориальна асууд талаар комиссиин мүнөөдэрэй ни дээрэ греческэ делегат лис гэгшэ тон ута унжагай жэ, Болгариие хубаан та хай греческэ империалисти сэлтэнэй эрилтэнүүдые «Стратегическэ һанал бо тухай хөөрэлдөөгөөр бэеэ д болгарска территориин е бииие Грецитэй ниилүүлээд болгарска хилые «заһахые»

* * *

ПАРИЖ, сентябриин 5. (ТАСС-эй тусхай корр.). Италида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин мүнөөдэрэй заседани дээрэ итало-югославска хилэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ үргэлжэлүүлэгдэбэ.

Советскэ делегациин түлөөлэгшэ Вышинский ехэхэн үгэ хэлэжэ, энэ проблемэдэ али бүхы талаһаан сэгнэлтэ үгэһэн байна. Итальянска делегациин түлөөлэгшэ Bономи гэгшын хэлэһэн үгэ соо табигдаһан Италиин империалистическэ нүүд тухай тогтожо хэлэхэ шинский болбол итальянска сорнүүдэй һанал хүсэлые лэн хэлэдэг энэ элитэ гар номиин зүгһөө түүхэ домогы болгожо бүдүүлигээр хаа тухай зааба. Удаа тээнь ский итало-югославска хи Триестын хуби заяан тухай скэ делегациин позициие гыгээр хэлэһэн байна.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй зүблөөн

ПАРИЖ, сентябриин 5. (ТАСС-эй тусхай корр.). Парижска хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, СССР-эй түлөөлэгшын үүсхэлээр зарлагдаһан Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй официальна бэшэ зүблөөн үсэгэлдэр эндэ болоһон байна. Зүблэхэ зүйлынь хадаа сентябриин 23-да болохоор зарлагдаһан Нэгэдэмэл Нацануудай организациин Генеральна ассамблеягай сесси тухай асуудал байһан юм.

Тус заседани дээрэ А. Вышинский мэдүүлгэ хэһэн байна. Советскэ правительство хадаа Амгалан тайбанай конференциин ба Генеральна ассамблеягай сессиин хүдэлмэридэ нэгэн доро хабаадалсахань өөртэнь ба мүн бусад правительствонуудташье хүндэ хүшэр байха гэжэ тоолоно. Советскэ правительство болбол Амгалан тайбанай конференциин дүүрэһэнэй һүүлээр, ноябрь һарын хахад багта Генеральна ассамблеягай сессиие хэхээр хойшолуулха ба тус сессиие Нью-Йоркдо бэшэ, харин Французска правительствода таараха байгаа юм һаань Парижда гү, али ядахын сагта, Женевэдэ үнгэргэхые дурадхана. Сессиин заседани хэхэ газарынь һэлгэхэ ушар юун бэ гэхэдэ хэрбээ Амгалан тайбанай конференци тухайлагдаһанда орходоо бүри үни удаан үргэлжэлхэ болоо юм һаань, тэрэнэй хүдэлмэриин һүүлшын хубиие Генеральна ассамблеягай сесситэй зэргэшүүлэн хэжэ болохо байнабшуу.

Амгалан тайбанай конференциин генеральна секретарь дю Парк болбол энэ конференци ба Генеральна ассамблеягай сессиие нэгэн доро үнгэргэхэ гээшэ техническэ талаар бэрхэшээлтэй байха юм гэжэ өөрынгөө тарааһан бэшэг соо зааһан байна гээд Вышинский һануулба. Фук дю Парк болбол Генеральна ассамблеягай сессиие октябриин 20 хүртэр хойшолуулхые дурадхаһан байна. Советскэ делегаци хадаа Генеральна ассамблеяе ноябриин 15—20 хүртэр хойшолуулхые дурахана.

Тиихэдэнь тус зүблөөндэ хабаадалсаһан бусад гүрэнүүд советскэ дурадхалые арсаһан байгаа.

Бевин болбол Генеральна ассамблеягай энэ сесси дээрэ нэгэ хэдэн балай шухала бэшэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд дүүргэжэ болохо юм гэжэ зааба. Теэд Бевин ямар асуудалнуудые балай шухала бэшэ гэжэ тоолоһон тухайгаа тайлбарилжа хэлээгүй.

Америкын Холбоото Штадууд хадаа Амгалан тайбанай конференци болон Генеральна ассамблеягай сессиие нэгэн доро үнгэргэхэ гээшэ бэрхэтэй зорилго болохо байгаашье һаань, тэрэниие хэхэ аргатайбди гэжэ тоолоно гээд Бирнс хэлэһэн байха юм. Генеральна ассамблеягай сессиие Европодо үнгэргэ байһан тухай би лаб тиих жэ хэлэхэгүйб гэбэ.

Хоердохео үгэ хэлэһэн ский хадаа Генеральна ас гай сессиие хойшолуул алибаа шиидхэбэри Нэгэд цануудай организациин зүбшөөлтэйгөөр гаргагдаха гэжэ зааба. Зүгөөр, хэрбээ державанууд сессиие хой гэжэ шиидхээд байгаа юм энэ шиидхэбэриин болошо байһан тухай бусад ороону гуулжа шадаха байһандаа нэб гэбэ. Сессиие хоер түрүүшын ээлжээндэ те удхатай асуудалнуудые үзэхэ байһан тухай хэлэхэ лоо һаа, нэгэ гү, али хэдэ цинууд тиимэ гуримые зүб гэжэ найдахын аргагүй. Х нистрнүүдэй Совет Генера самблеягай сессиие хойш бусад оронуудта дурадхан шадахагүй байгаа юм һаа зүблэхэ зүйлнүүдые заажа шье шадахагүй байна. Сов легациин һанамжаар хадаа лан тайбанай конфере Генеральна ассамблеягай сиие нэгэн доро үнгэрг гагүй гээшэ, зарим деле мүн лэ тиигэжэ һанаха ба неральна ассамблеягай се бүтэмжэтэй хүдэлмэри хэхэ харин еһо дүүргэхэ гү, нэгэн алба дүүргэхэ гэнэ

Вышинский болбол Амга банай конференци ба Ге ассамблеягай сессиие нэгэ үнгэргэхын аргагүй байһан энэ зүблөөндэ хабаадалса шье хүнүүд мэдэрнэ гэжэ бэ. Жэшээнь, Бевин болбо һарын эсэс багта болохо се рэ хэлсэгдэхээ байһан асу дые хойшолуулхые ду Амгалан тайбанай конф амжалтатайгаар дүүргэхын ассамблеяе хойшолуулха

Дам саашаа зүбшэн болоходонь, Нэгэдэмэл На организациин байха газар по болохо ёһотой гэжэ Ф лэһэн юм гээд Бидо һануу мэ хадань, Франци болбо ральна ассамблеягай сесс подо болохо ябадалые байна гэбэ. Теэд Бевин бо сессиие Европодо үнгэргэ шаажа, Амгалан тайбана ренциие Нью-Йоркдо абаа хэ аргатай байһан тухай Вышинский болбол Генера самблеягай сессиие хэхэ г хай асуудал хадаа тэрэн ха болзорһоо тусгаар шии шадагдахагүй гээд зааһан Тиигээд энэ зүблөөн ямар хэбэри гаргангүй дүүрэбэ.

Харюусалгата редактор
Ц. Д. ДАМДИН

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской ж сельского хозяйства—3-23 (2 зв.); культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00694. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. тираж